

Vipavski glas

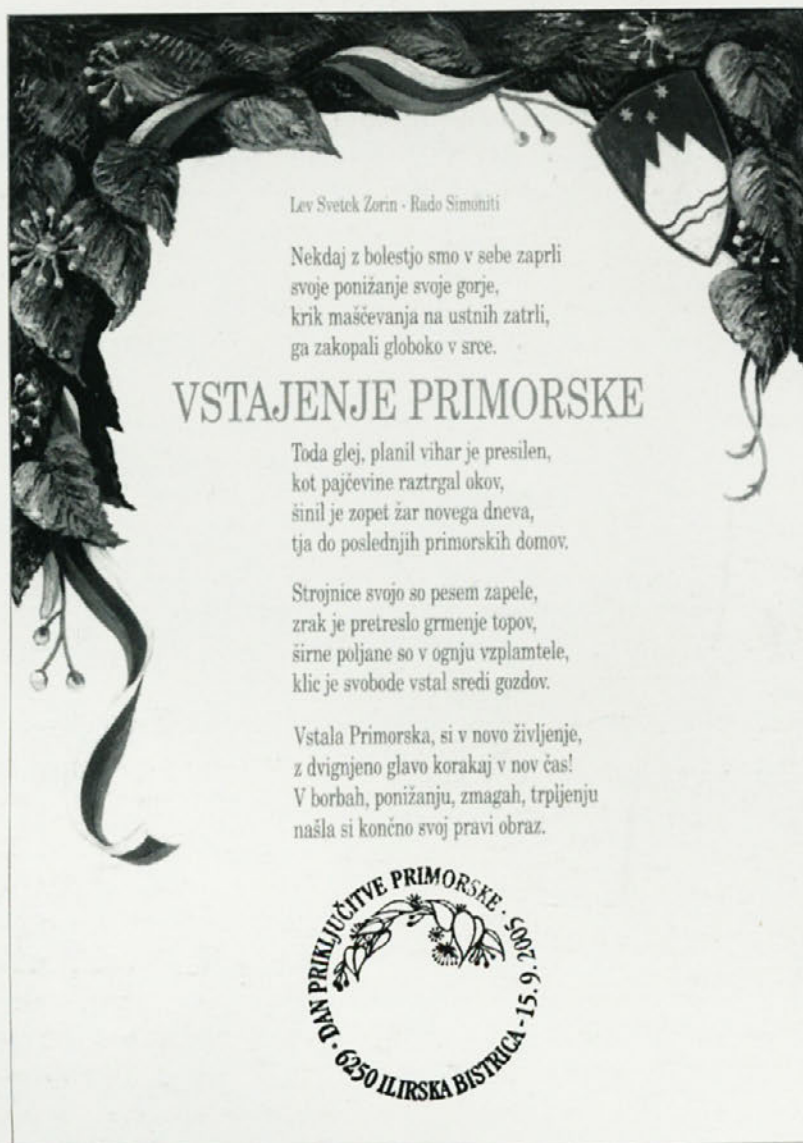
št. 74

letnik XX

Oktober 2005

15. september je postal državni praznik v spomin na vrnitev Primorske k matični domovini. Primorsko numizmatično društvo je izdalo spominske razglednice s priložnostnim žigom, ki ga je oblikoval Romeo Volk.

*Naslovnica
Barve jeseni
Foto: Oton Naglost*

VIPAVSKA TRGATEV 2005

Prireditve Vipavske trgateve je bila letos zagotovo največja prireditve na severnem Primorskem. Pet let je minilo od taktat, ko je organizacijo že tradicionalne Vipavske trgateve prevzela KS Vipava. V teh letih smo se trudili pripraviti takšno praznovanje, ki bi v Vipavo privabilo čim več obiskovalcev. Naš koncept praznika smo z leti dopolnjevali in tako smo letos praznovali kar pet dni. Poleg zabave in kulinarike smo našli prostor tudi za kulturo in šport.

Prireditve se je pričela v sredo, 7.9., ko so se že v dopoldanskem času pričeli zbirati slikarji na likovni koloniji Duka 2005 na dvorcu Zemono. Zvečer je bila na dvorišču doma Škofijske gimnazije čudovita gledališka predstava MGS Škofije z naslovom Forešt. Naslednji dan smo v farni cerkvi sv. Štefana pripravili koncert komornega zbora Ipavska ter kvinteta Ventus pod vodstvom Nadje Bratina.

Pihalna godba Vipava - Vrhpolje

Že ob 18h smo pred poslopjem KS Vipava odprli razstavi zbirateljev iz občin Ajdovščina in Vipava ter slikarsko razstavo društva Goriška paleta.

V petek, 9.9., je prireditve prešla v uradno slovesnost. Ob 19h smo se na Zemonu zbrali ljubitelji umetnosti na odprtju slikarske kolonije Duka 2005. Spremljal jo je kulturni program in ocena razstave likovne kritičarke Anamarije Stibilj Šajn. Ob 20.30 smo uradni začetek Vipavske trgateve 2005 pripravili v Vipavskem hramu. Povabili smo predstavnike gospodarstva, politike in vse, ki so kakorkoli povezani s prireditvijo. Kulturni

program in pogostitev sta bila na zelo visoki ravni in druženje je trajalo še pozno v noč.

Sobota, 10.9., se je pričela z gorsko kolesarsko dirko na Nanos za državno prvenstvo. Velika udeležba kolesarjev in njihovo zadovoljstvo po koncu dirke je pokazala, da smo Vipavci dobri organizatorji in tudi gostitelji.

Na igrišču OŠ je potekal turnir v malem nogometu. Na dvorišču NKBM v Vipavi turnir trojk v košarki. Na balinarskem igrišču pa turnir v balinanju, ki ga tradicionalno že vsa leta organizira BK Podskala.

Ob 21h se je pričela zabava na Glavnem trgu v Vipavi. Nastop Alye in ansambla Mambo kings je privabil nekaj tisoč mladih, pa tudi malo starejših ni bilo malo. Ob 2h se sobotna zabava zaključila, sledilo je čiščenje in urejanje prireditvenega prostora za naslednji dan.

V nedeljo se je pričela osrednja prireditve.

Ob 15h smo pripravili zelo atraktivno in zelo dobro obiskano nogometno tekmo med združeno ekipo slovenskih duhovnikov Pax ter vipavskimi veterani.

Ob 16h pa je bil pričetek kulturno-zabavnega programa z nastopom pihalne godbe Vipava-Vrhpolje mladinske in starejše skupine folkloristov iz Vipave in KD Teodozij iz Vrhpolj, ter z obiskom vinske kraljice. Prav posebno mesto pa so na letošnji trgatevi namenili posebni

Vipavska folklorna skupina

sorti vina, sorti zelen. Prvič so ob tej priložnosti svoje proizvode predstavili tudi čebelarji in sirarji.

Čebelarji s svojimi izdelki

Tudi sir je dobro teknil

Večer se je nadaljeval z nastopom ansambla Razpotnik in Atomik harmonik. Ob 22h smo se vsi obrnili proti Staremu gradu, ker nas je osvetlil velik ognjemet. Tudi konec prireditve je bil tradicionalno točno ob 24h.

Polletno delo ob pripravi take prireditve je bilo z velikim obiskom tudi poplačano. Peta prireditev brez vstopnine ne prinaša nikakršnega dobička, zadovoljni smo, da se s sponzorskimi sredstvi sama prireditev finančno tudi pokrije.

Zahvaljujem se vsem nastopajočim in sodelujočim, posebej pokroviteljema Občini Vipava in podjetju Agroind 1894.

Sopokroviteljem: MIP Nova Gorica, Novi KBM, zavarovalnici Triglav, Primorju d.d., Fructalu, Mlinotestu, Avto Batič, Remontu d.o.o., Trsnici Vrhpolje, HKS Vipava. Zahvala tudi podjetju Skapin in Nova oprema za podarjena glavna dobitka na srečelovu. Zahvala tudi vipavskim gasilcem za stalno pomoč.

Vsem bralcem želim lepo jesen, obilno trgatvev in upam, nasvidenje na prireditvi Vipavska trgatvev 2006.

*Boris Ličen,
predsednik KS Vipava
in vodja prireditve*

Vinska kraljica na Vipavski trgatvi

PRIKLJUČITEV PRIMORSKE K JUGOSLAVIJI

Raznolik prostor, ki se razteza vse od najvišjih slovenskih gora do severnega roba Jadranskega morja in ima ugodno klimo, ki daje značilen ton življenju primorskih prebivalcev, je bil v preteklosti ves čas politični problem. Po prvi svetovni vojni je namreč Slovensko primorje s Trstom in Gorico pripadlo Italiji, s čimer je v Italiji ostalo okoli 300.000 Slovencev. Italijanska država je izvajala nacionalni pritisk na slovensko manjšino, ki se je stopnjeval s prihodom fašistov na oblast. Primorcem, ki so tako postali nepriznana slovenska manjšina v Italiji, so bile kratene temeljne nacionalne pravice, in sicer prepoved uporabe slovenskega jezika v javnem življenju, odprava slovenskih krajevnih napisov, sprememba osebnih imen in odprava slovenskega pouka. Matična domovina, Kraljevina Jugoslavija, po kateri so Primorci tako hrepeneli, pa ni imela posluha za preganjano manjšino. Pisma, ki so jih pisali v Beograd primorski izobraženci in politiki, niso imela učinka. Interesi politikov v Beogradu so bili usmerjeni drugam in jim za pokrajino na zahodu države ni bilo mar. Želje Primorcev po združitvi z matično domovino so tako ostale neizpolnjene.

Prišla je druga svetovna vojna in z njo še večje upanje, da bo po vojni vse drugače in bodo Primorci del slovenske države. Za zelo kratek čas so bile te sanje res izpolnjene, in sicer maja 1945, ko je bilo osvobojeno celotno slovensko ozemlje do njegovih etničnih meja. Ker pa je ta prostor poleg jugoslovanske vojske zasedla tudi zavezniška vojska, ki je hotela čim več prostora obdržati zase, so se začeli incidenti. Zavezniki so vedno ostreje zahtevali umik jugoslovanskih enot, grozili so tudi z oboroženim napadom. Jugoslovanske čete so se umaknile 12. junija 1945 in prepustile vsa velika mesta zaveznikom. Slovensko primorje so razdelili na dve vojaški okupacijski coni: anglo-ameriško cono A Julijske krajine in jugoslovansko cono B Julijske krajine. Vprašanje Slovenskega primorja je tako ostalo še naprej nerešeno.

Vprašanje meje med Jugoslavijo in Italijo je zaradi začetka hladne vojne dobivalo vse večje mednarodne razsežnosti. Prostor ob reki Soči je postal predmet razprav med Vzhodom in Zahodom. Jugoslovanska delegacija na pariški mirovni konferenci je zagovarjala stališče, da mora ozemlje vzhodno od Soče pripasti Federativni ljudski republiki Jugoslaviji, na tihem pa so bili pripravljeni tudi na popuščanje in upali na internacionalizacijo tržaškega pristanišča in mesta. V svojih zahtevah je Jugoslavija lahko pričakovala podporo Sovjetske zveze, ki pa je skrbela predvsem za svoje globalne koristi. Te pa se velikokrat niso ujemale z jugoslovanskimi, še manj s slovenskimi. Skoraj dokončno je bila usoda Slovenskega primorja določena na pariški mirovni konferenci v času med 29. julijem in 15. oktobrom 1946, ki je Sloveniji priključila Kras, spodnji konec Vipavske doline do Gorice, Soško dolino do Bovca in Predela, Brda in Breginjski kot. Italiji pa sta bila priključena Kanalska dolina in sektor Gorica. Jugoslovanska vlada se je morala podrediti mednarodnemu pritisku, tako da je 10. februarja 1947 z Italijo podpisala mirovno pogodbo, pri čemer so določila mirovne konference začela veljati 15. septembra 1947. Primorska oziroma vsaj njen večji del se je tako po vseh žrtvah in željah Primorcev le združila z matično domovino.

Odločitev slovenskih vodilnih politikov, da se v letu 2005 izpelje proslava ob prazniku priključitve Primorske k Jugoslaviji, lahko Primorci pozdravimo z veseljem. Vendar pa lahko po drugi strani v tem dogodku vidimo le še eno od političnih potez, izpeljanih z željo po iskanju politične priljubljenosti. Ne glede na razloge, ki jih imajo politiki, pa imamo Primorci več kot upravičen razlog za praznik - ne glede na to, na kateri dan je ta postavljen.

Marija Čipič Rehar

OB 60-LETNICI OSVOBODITVE TABORIŠČNIKOV V II. SVETOVNI VOJNI

ALOJZ SLAVKO JEŽ IZ LOŽ

Po vsej Evropi se spominjamo 60-letnice konca II. svetovne vojne. V njej so mnogi izgubili življenja, mnogim je bila odvzeta osebna svoboda in poteptano človeško dostojanstvo. Človeška življenja so ugašala in ljudje so trpeli po gozdovih, na bojiščih in v taboriščih na vse

Slavko pri prvem sv. obhajilu leta 1930

mogoče načine. Vojne generacije umirajo, le malo je še tistih, ki lahko v prvi osebi opišejo lastno doživljanje teh grozot. Vsaka zgodba iz vojnih časov je osebna, enkratna in neponovljiva. Zato se mi je zdelo primerno ob tej obletnici konca II. svetovne vojne obiskati gospoda Alojza Slavka Ježa iz Lož pri Vipavi in zapisati njegovo pot skozi viхро II. svetovne vojne. Takole mi je pripovedoval: "Rodil sem se v Ložah leta 1923 pri Ježevih, na št. 39 očetu Antonu in mami Micki, roj. Lozej. Doma je bila iz Podrage. V družini nas je bilo 11 otrok iz dveh zakonov. Sedaj smo živi še trije. Oče Anton je bil vdovec od leta 1922 in se je ponovno poročil. Jaz sem prvorojeni iz drugega zakona. Otroci se zaradi tega nismo nikoli ločevali med seboj. Vsi smo pomagali staršem obdelovati našo kmetijo. Po končanem osnovnem šolanju, ki je bilo seveda v italijanskem jeziku, sem ostal doma do rednega vpoklica v italijansko

vojsko. V začetku leta 1943 mi je karabinjer zjutraj prinesel domov poziv za vojaško službo v Arezzu, kjer je bila vojaška komanda. Tu sem ostal še z drugimi domačini 4 mesece v vojaški uniformi pod orožjem. Po preteku tega časa so me poslali v Peschieri pri Gardskem jezeru k delavskemu bataljonu. To je bil politični ukrep italijanskih oblasti, da so nas Primorce premestili v druge kraje in organizirali v Battaglioni speciali s posebnim režimom. Italijanska oblast se je bala, da bi se priključili partizanskim enotam. Mobiliziran sem bil z letnikom 1924. Iz naše vasi smo šli trije: Lojze Gul, Stanko Fajdiga in jaz. V Peschieri smo ostali osem mesecev. Vsi smo delali na žagi z lesom v vojaški obleki brez orožja. Primorci smo bili nastanjeni v dveh zamreženih vojašnicah, v eni so bili starejši letniki, v drugi mlajši. Po večerji smo lahko šli ven do 21. ure. Ko smo zapuščali našo vojašnico, nas je vse pregledal komandant. Imeti smo morali urejeno obleko in očiščene čevlje. Pustili so nas tudi v cerkev. Tam smo lahko peli v slovenskem jeziku. Imeli smo svoj pevski zbor. Vodil ga je Roman Paljk iz Šturij. On je tudi orglal v cerkvi. Za petje smo imeli dovoljenje od tamkajšnjega škofa. Ko smo zapeli po slovensko, so domačini rekli, da pojejo Rusi. Zapeli smo tudi po maši pred cerkvijo ali na trgu. Tam pa so domačini ugotovili, da znamo vsi italijansko. Temu so se čudili in spraševali, od kod smo doma.

Tu smo dočakali razpad Italije 9.9.1943. Potrgali smo mrežo in se kar peš podali na pot. Moja vaščana Stanko in Alojz sta šla domov z vlakom. Trije Gočani, Edo Pavlič, Ivan Vovk, Jože Vidrih in jaz pa smo odšli peš. Hodili smo deset dni. Med potjo smo dobili hrano kar po hišah. Ljudje so bili prijazni. Od daleč smo že videli Sv. goro, ki nam je kazala smer proti domu. V Plavah smo šli čez Sočo po mostu posamično. Na zadnjega od nas so že streljali Nemci, zato smo naprej že hajkali do Grgarja. Tu smo se srečali s partizanskimi enotami in se jim priključili. Takoj so nas poslali na goriško fronto v Panovec. Po

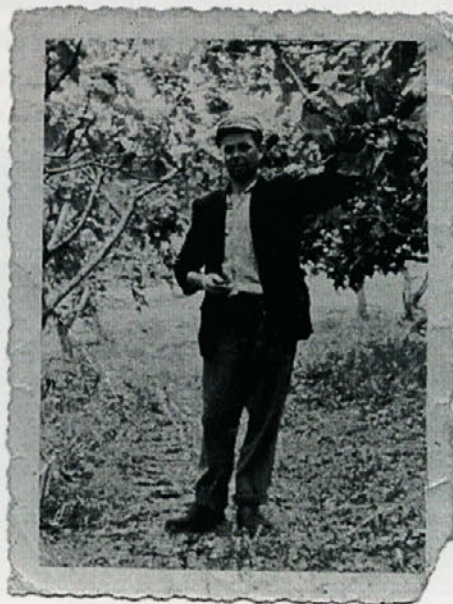

nekaj dneh so nas presenetili Nemci. Njihova moč je bila velika. Dobili smo ukaz za umik in vsak je tekel, kamor je vedel in znal. Med partizani je bilo veliko žrtev. Nekaj se nas je zateklo v rove. Kmalu je začelo deževati in megla se je spustila do tal. Edvard Pavlič je bil ranjen v nogo. Kljub temu je s težavo splezal na smreko in tam ostal negiben tri dni. Čeprav je nemški vojak videl pod drevsom krvavo sled, se ni ozrl v krošnjo. Gledal je samo v tla in tako je Pavlič ostal živ in se vrnil domov. Stanko Fajdiga je imel srečo, da je Nemcem zbežal, prišel domov in se priključil partizanom. Iz Panovca smo hajkali do Trnovskega gozda, kjer so me Nemci prijeli in odpeljali v Gorico v zapore. Tu sem srečal še veliko domačinov, ki so jih Nemci mobilizirali v Vipavi. Nemški razglas je veleval, da se morajo moški zglasiti v gostilni pri Krhnetu. Tu so jih mobilizirali in kakih 30 odpeljali na prisilno delo v Avstrijo in Nemčijo. Na železniški postaji v Gorici sem tako videl Edvarda Bajca, Petra Baga, Franca Rodmana, Alojza Ferjančiča, Ivana Marca, Janka Bavčarja, Vinka Premrla in druge. Vse so nas naložili na živinske vagone, jih zaprli in v spremstvu nemške straže odpeljali v Markt St. Johann im Pongau, kjer je bilo ob provizorični železniški postaji koncentracijsko taborišče vojnih ujetnikov. Tu so nas premestili na druge živinske vagone in nas tako pripeljali v Salzburg. Znašli smo se v zamreženih lesenih barakah. Vse so nas popisali in dobili smo vsak svojo številko, ki smo jo nosili obešeno na vratu.

Sv. birma v Vipavi; birmanec Slavko (desno) z botrom Stankom Ježem in bratrancem z Goč

Zmerjali so nas z besedo Badoglio. Ta je Nemce izdal v vojnih pogajanjih z Italijo. Vsi smo morali delati na železniški postaji, prekladali smo tovore iz vagona v vagon. V glavnem je bil to blagovni

V sadovnjaku v Ložah okoli leta 1953

promet. Če je prišla špedicija ponoči, so nas zbudili in morali smo oditi na delo. Tu sem videl vagon za vagonom, ki so prevažali nemške vojake z ruske fronte. Vsi so bili ranjeni in prezebljeni in obvezani zaradi ozeblin. Ker se pri delu nismo smeli ustavljati ali kako drugače "muhati", je bil to le pogled na hitro. V Salzburgu sem imel srečo dobrega nadrejenega. Očitno sem mu bil simpatičen. Vedel je, da me zanima, kako je pri nas doma. Nekega dne mi je pokazal nemškega vojaka, ki je prišel na dopust iz naših krajev. Pa mi je svetoval: "Pojdi do njega in ga vprašaj, kako je pri vas doma." Res sem zbral pogum, stopil do njega in ga vprašal, kako je v domačih krajih. Ostro me je pogledal in izustil: "Du banditen?" (Si bandit?) Jasno sem mu odgovoril "Nein" (Ne). Pogovor je bil takoj zaključen. Moj delodajalec v nemškem ujetništvu je bil dober človek. Vsak dan je poslušal poročila na radiu. Bil je kristjan in ni prenesel kletvic.

Tu smo delali ves dan. Opoldan so nam dali majhen obrok nekakšne oblode ali mineštre. Vsake tri dni smo dobili majhno štručko črnega kruha. Za žejo smo pili vodo. Držati smo se morali skupaj. Bili smo v popolni izolaciji. Prepovedan nam je bil vsak stik z domačini ali civilnimi osebami. Če smo delali v nedeljo, smo imeli prost dan v tednu. Na jopičih smo nosili na hrbtni strani napis "Kriegsgefang" (vojni

ujetnik). Večerje skoraj ni bilo, če pa je že bila, je bila suha in skromna. Bili smo mladi, hudo lačni in utrujeni iz dneva v dan. Skozi mrežo smo z rokami cukali mlado travo, ko pa te ni bilo več, smo pulili in žvečili mlade korenine. Naša usoda je bila negotova. Kaj se godi doma, nismo vedeli. Tudi pošte ni bilo, bila je

Družinska slika po pogrebu očeta Antona Jež leta 1962 - z desne Slavko, Milka, Cvetka, mama Marija, Stanko, Tone, očetov brat Vencelj, Bogomir, Elka, Štefan, Marička

prepovedana. Vendar smo po obnašanju naših paznikov, ki so nas vsak dan spremljali na trdo delo, ugotovili, da gre Nemcem vsak dan slabše. Z nami so ravnali grdo in postajali vsak dan bolj živčni. Italijanski Rdeči križ nam je vsake toliko pošiljal nekaj vojaških cigaret. Stražili so nas tudi ponoči. Da bi kdo pobegnil, ni bilo mogoče, sicer bi šel v smrt. Čakali smo usodne rešitve. Tako stanje je trajalo 21 mesecev. V tem času smo se že naučili nemškega jezika. Nekaj upanja nam je dal moj dobri delovodja. Nekega dne me je poklical in mi na skrivnem povedal, da bomo kmalu odšli domov. Nagovarjal me je, naj ostanem še naprej pri njem, da sem mu všeč kot dober delavec. Doživljali smo tudi huda ponižanja. Zjutraj smo v spremstvu straže hodili na delo ob isti uri kot otroci v šolo. Velikokrat so metali na nas kamenje in nas zmerjali z besedo "scheize" (drek). Naš stražar pa se je temu smejal. Kljub temu smo šli mirno naprej na delo brez besed. Doživeli pa smo tudi človeško dobroto. Neka ženska nam je na skrivaj spustila na tla štruco kruha in šla naprej. Takoj smo ga opazili in ga bratsko razdelili. Po glasnih sirenah smo končno ugotovili, da so Amerikanci blizu. S tanki so vdrli v naše taborišče in šli naravnost do komande. Veliko Nemcev je zbežalo, nekaj pa so jih Amerikanci zajeli. Prihod zaveznikov smo

doživeli 2. maja 1945. Po njihovi komandi smo ostali kar v barakah in čakali transporta domov. Bilo pa je vse porušeno in nismo mogli na pot. Dobili smo boljšo hrano. Dva meseca smo čakali, da so popravili železniško progo. V tem času so se proti domu že vračali jetniki iz Dachaua. Nekega dne smo tako zagledali Vipavca Jožeta Kebeta, ki se je sam vračal iz Dachaua proti domu. Bil je živa smrt. Edvard Bajc mu je takoj ponudil košček črnega kruha. Tega Kebe ni nikoli pozabil. Srečanja z nami je bil neznansko vesel. Z nami se je vračal domov. Vsi smo bili izčrpani in lačni. Ob prihodu zaveznikov v taborišče sem tehtal 49 kg.

Po dveh mesecih čakanja so nas 2. junija 1945 že usmerjali na živinske vagonne. Tokrat so bili odprti. Za popotnico smo dobili tudi nekaj hrane. Z vlakom smo se po dveh dnevih bližali Škofji Loki. Tu je bila zbirna baza vojnih ujetnikov in partizanska komanda. Še prej pa smo

na poti proti Jesenicam na strehah videli četnike in domobrance, ki so nam z betico migali čim so videli, da imamo na vagonu slovensko zastavo. V Škofji Loki so nas razdelili na dve skupini. Tiste, ki so jih Nemci zajeli doma, so pustili naprej domov, vse ostale, ki smo bili drugje zajeti, so nas zadržali in zasliševali. Zanimala jih je naša preteklost. Očitali so nam, zakaj smo se pustili prijeti Nemcem. Tako me je partizanski komandant vprašal: "Ali si vedel za naše zakone?" O tem nisem nič vedel. Kako in kdo bi mi to lahko povedal? Pojasnil mi je, da bi se moral po njihovih zakonih pred nemško aretacijo sam ubiti. Tako so vsem govorili. Na partizanski komandi v Škofji Loki so nam vzeli vse dokumente skupaj z lager markami (zaporniški denar) in nas še osebno preiskali. Pred nas so na tla položili staro odejo in nam ukazali, naj vse listine, denar ali kar imamo pri sebi, odvržemo nanjo. Potem so vse skupaj odnesli neznano kam. Tako smo ostali brez vseh dokumentov. Kmalu so nas poslali domov na enomesečni dopust z ukazom, da se po tem času vrnemo nazaj v isto zbirno bazo v Škofjo Loko. Doma pa sem se moral takoj javiti vaškemu odboru NOB in pokazal listino za mesečni dopust. Ob mojem povratku nazaj v Škofjo Loko

sem bil dodeljen partizanski enoti 31. divizije, kjer smo bili sami Slovenci. Štab te enote je bil v Novem mestu. Dobili smo orožje in z izvidniško enoto iskali domobrance po gozdovih in hišah. Jaz nisem nikogar dobil. To so pred nami že naredili tisti bolj gajstni. Tudi tu smo imeli prepoved stikov s civilnim prebivalstvom. Od civilistov nismo smeli ničesar vzeti.

Leta 1946 ob prihodu JNA so nas Primorce demobilizirali in poslali domov. Ošel sem na kmetijo k svoji družini. Med mojimi brati so bili trije v partizanih: Stanko, letnik 1908, Anton, letnik 1913 in Bogomir, letnik 1925. K sreči so prišli iz vojske vsi trije živi domov. Sestra Elka je služila v Trstu. Pozneje se je poročila na Erzelj. Ostale sestre so bile do poroke še doma. Brat Bogomir je po vojni delal na konzulatu v Monte Videu v Urugvaju. Pozneje je nekaj doštudiral. Ko se je upokojil, se je vrnil domov in živel v Sežani. Doma nas je bilo še veliko, denarja pa malo. Treba je bilo skrbeti za lastno preživetje. Tako sem se leta 1956 zaposlil v štalah v Vipavi. Krmil sem državno živino. Leta 1963 je živina hudo zbolela za slinavko. Takrat smo morali vsi zaposleni ostati v karanteni tri mesece, dokler se bolezen ni umirila. V hlevu je bilo 400 glav živine. Upravnik ali delovodja je bil pok. Mirko Princes. Ženske so molzle ročno, vsak dan in vse praznike. Denar je bil težko zaslužen. Plače so bile majhne.

Delati smo morali tudi ob nedeljah in praznikih. Živino je bilo treba vsak dan nakrmiti, ji počistiti in krave pomolsti zjutraj in zvečer. Zaradi takega urnika nisem uspel priti ob nedeljah k jutranji sv. maši na Goče. V popoldanskem času maš takrat ni bilo. Pa sem se domislil, da bi morda lahko "ujel" mašo v Vipavi ob 10. uri. Navada je bila, da gre vsak k maši v svojo farno cerkev. Zato sem se odpravil do vipavskega dekana, gospoda Ignacija Breitenbergerja, da nekako rešim to zadevo. Lepo sem se mu predstavil in povedal, kakšen problem imam ob nedeljah in praznikih. Vprašal sem ga, če bi lahko hodil v Vipavo k nedeljski maši. Prijazno mi je odgovoril, da to ni noben problem in da je pod korom v Vipavi še dovolj prostora tudi zame, sicer so imeli domačini v stolih vsak svoj sedež. Tako sem res tudi napravil.

Po vojni smo živeli v siromaštvu, ta čas je bil za nas tudi težak. Vse je bilo treba začeti znova. Vsak večer so bili v Ložah sestanki. Klicali so kmete, da bi šli v skupno obdelovalno zadrugo. Nekaj kmetij v Ložah se je vanjo vključilo, kmalu pa je vse skupaj propadlo in spet so začeli sami obdelovati vsak svoje. Pravili so nam, da je velika škoda, da ženske kuhajo v vsaki hiši, boljše da bi bilo, če bi samo ena ženska kuhala za vse in bi ostale šle delat. Jedli bi lahko vsi iz enega kotla. Tega nismo mogli razumeti. Zdelo se mi je tudi krivično, da sem moral po vseh grozotah II. svetovne vojne odslužiti dodatno še redni vojaški rok 5 mesecev po jugoslovanskih predpisih, kot da ne bi bilo že vsega dovolj.

Leta 1957 sem se poročil in šel od doma na stanovanje v Lože št. 3. To hišo sem pozneje tudi kupil in smo jo obnovili. Imam sina in hčerko, oba poročena, in pet vnukov. Vsi lepo skrbijo zame. Sedaj sem zaradi težav s kolki na vozičku.

Slavko z vnuki na Sv. gori leta 2003 ob njegovi osemdesetletnici rojstva

Z ženo živiva skupaj s sinovo družino in nama ni dolgčas.

Letos je 60 let, odkar sem se vrnil iz nemškega ujetništva. Spomin na vse prestano pa je še živ. Včasih o tem tako živo sanjam in ponovno doživljam nekatere dogodke. Mojih vojnih tovarišev je malo več živih, vendar sem v mislih velikokrat pri njih. Hvala Bogu, da me spomin še ni zapustil. To je velika sreča za vsakega človeka v starosti. Čas pa neusmiljeno beži in nosi podobo po človeku. Kljub vsemu, kar smo prestali v naši mladosti, sem vesel, da sem iz vojske prišel živ domov in da živim v miru v samostojni Sloveniji, za katero sem se tudi boril."

Magda Rodman

MOJ NONO LADO PETRIČ V DELAVSKEM TABORIŠČU

Vojno pripoved svojega nonota je zapisala leta 2002 njegova vnukinja Meta Petrič, takrat še osnovnošolka. Njen nono Lado je umrl dve leti po tem zapisu. Kljub skromnosti njenega zapisa je zgodba vredna objave. Meta si je takrat vzela čas in se potrudila to zapisati na lastno željo in s tem je posvetila nonotu svojo pozornost. Gotovo je bil tega vesel, v njenih otroških letih je bilo to pogumno dejanje, vredno posnemanja.

Moj nono Ladislav Petrič (roj. 1922, umrl 2004) je moral kot devetnajstletni fant leta 1942 k vojakom v Italijo, kjer se je boril dvajset mesecev. V nekem gozdu, ki je bil od Rima oddaljen pet kilometrov, je zjutraj k četi, v kateri je bil tudi moj nono, prišel nemški oficir in zahteval, da se predajo. Podpolkovnik tega ni hotel storiti, zato se je nemški oficir vrnil k svoji četi in zaklical: »Ogenj!«. Seveda v svojem jeziku, ki ga italijanski podpolkovnik ni razumel in je zato za pomoč vprašal Ladota. Toda še preden mu je ta utegnul povedati, da bodo Nemci nanje streljali, so ti že začeli. Italijani so se branili in streljanje se je nadaljevalo do 9. septembra 1943. Ob treh popoldne so jih nemški vojaki obkolili in Italijani niso imeli drugega izhoda, kot da se predajo. Med njimi je bil tudi on.

Vseh stosedemdeset so jih zvelkli skupaj in jih odvedli do plaže Ostia, ki je bila od Rima oddaljena približno trideset kilometrov in do katere so hodili približno šest ur. Tu je bilo zelo veliko barak, v katerih so spali po šest skupaj. V šestih dneh, ki so jih tam prebili in niso počeli nič drugega, kot čakali in ugibali, kaj vse jih še čaka, so dobili za jest le dvakrat v tednu. To hrano jim je vozil oficir. Dobili so mineštro, ki so jo morali deliti na žlice, in nič kruha.

Po šestih dneh so odšli proti Rimu na letališče, kjer jih je pričakal vlak. Okrog 1500 vojakov se je razdelilo v skupine po sto in odpotovalo na Poljsko, v mesto ob Baltiškem morju - Gdansk. V tamkajšnjem taborišču je bil dvajset dni. Ko so prišli, so jih najprej popisali in jim okrog vratu obesili številko, na kateri je pisalo ime in priimek ter domači naslov. Da so jih lažje prešteli, so spali v barakah po sto. Barake so bile nad zemljo, večina po pod njo, saj je bil hud mraz. Spali so

na deskah in kljub mrazu niso dobili odej. Vsako jutro so jih zbudili okrog osmih in jih zunaj na dvorišču prešteli. Za zajtrk so dobili samo čaj in trideset dekagramov kruha, po nekaj dneh pa tudi zelenjavo (kolerabo, krompir, ohrovt).

Po dvajsetih dneh so jih razdelili v skupine in jih poslali delat v različne tovarne. Nono je bil eden izmed tistih stotih, ki so jih odpeljali v Trahenberg v cukrarno.

Tu je delal od šestih zjutraj do šestih zvečer oziroma od šestih zvečer do šestih zjutraj, saj so se vsak teden menjavali. Spali so v garažah, v katerih so bili pogradi. Redkokdaj so imeli na razpolago kopalnice in normalne spalnice. Kot obrok so največkrat dobili samo kosilo, predvsem je bil to ješprenj, krompir in trideset dekagramov kruha. Plačilo je bilo borno - niti pol marke, s tem pa so si morali kupiti milo, lame za britje, cokle in obleko. Kaj več in drugače pa ne bi bilo mogoče, saj ni bilo nikjer nobene trgovine. V tej cukrarni, kjer je največkrat razkladal sladkorno peso z voza, saj je imel kot najmlajši kar nekaj privilegijev, je moral ostati dva meseca in pol. Nato so ga premestili v Greenberg, mesto blizu Berlina, kjer je moral delati v kovinarski delavnici.

Tu so izdelovali podmornice in topove ter rezali železo. Vseh dvesto jih je spalo v garaži na pogradih. Delal je od šestih do petih - en teden podnevi, drugi teden ponoči. Ko pa je zaradi bombardiranja mesta primanjkovalo elektrike, se je njihov delovni čas skrajšal. Tu, v kovinarski delavnici, so bile razmere malce boljše, saj so dobili odeje pa tudi nekaj perila, srajce in plašče. Kajti vse do tu je nosil le eno obleko - tisto, v kateri so ga zajeli in je bila že vsa raztrgana. V kovinarski delavnici je delal trinajst mesecev - dokler ni prišla ruska fronta.

Takrat so Nemci ukazali umik in hodili so trideset kilometrov do vlaka, ki jih je peljal v Berlin. Od tam je februarja 1945 prišel v Dresden, ki so ga v tistem večeru trikrat bombardirali in je tam umrlo okrog 360.000 ljudi. V trenutku napada zaveznikov na Dresden je bil na podzemni železniški postaji. Mesto je zajela panika. Znašel se je med ruševinami, okrog njega je bilo veliko trupel. Slišal je stokanje in vpitje na pomoč. Plazil se je po teh truplih, dokler

ni zagledal dnevne svetlobe. Mislil je, da je sodni dan.

Od tam je s še štirimi Slovenci hodil do Chemitza. Tam so jih zajeli policaji in v zaporu so bili, dokler niso dobili nove ponudbe za delo.

Tja se je odpravil skoraj prostovoljno, saj ni imel druge izbire kot zapor ali razbijanje vodnega kamna po parnih pečeh. Tu je delal od februarja do aprila, ko pa je propadlo tudi to delo, se je s še ostalimi tremi Slovenci odpravil proti Liepzigu, toda na poti jih je zajela ruska fronta. V gozdu so si skopali jamo, jo zakrili z borovimi vejami in se tam skrivali pred Rusi. Ko jih je potem srečal ruski vojak, jim je najprej ponudil cigareto, potem pa jih je poslal domov. Na reki Odri so jih Rusi spet ustavili in jim ukazali, da morajo pomagati pri gradnji mostu. Le - tega so dokončali v dveh dneh, toda potem je moral nono pomagati v

pekarni. Ves kruh, ki so ga delavci spekli, je bil namenjen vojakom na fronti, tako da ga delavci niso dobili niti koščka. Spali so v zaklenjeni hiši, ki je bila še najbolj podobna samostanu, od desete zvečer do devete zjutraj. Potem so morali na delo. Končno so jih tudi od tu poslali domov. Potovali so skozi Poljsko - nad Varšavo v Krakovo - na Češkoslovaško, skozi Madžarsko. Iz Budimpešte jih je vlak pripeljal do Osjeka, kjer so na ladjo, ki bi jih peljala po Donavi, čakali osem dni. Iz Zagreba je potem prišel v Ljubljano, kjer so najmlajši dobili mesec dni dopusta, vendar je moral takoj, ko je prišel domov, še tri leta delati za vaško zaščito in narodno obrambo. V Ljubljani je bil dodeljen kot paznik zapornikov. Svoboden in brez vseh obveznosti je iz Ljubljane prišel šele oktobra leta 1948.

Meta Petrič

JANEZ PAVEL II. JE SVETA BRATA CIRILA IN METODA RAZGLASIL ZA SOZAVETNIKA EVROPE IN IZDAL OKROŽNICO »SLAVORUM APOSTOLI«

I. Kregar, Sveta brata Ciril in Metod, vitraž v Slovenskem papeškem zavodu v Rimu

Po zaslugi medijev, smo »od blizu in zelo natančno« spremljali in doživljali zadnje dni, smrt in pogreb papeža Janeza Pavla II. Veliko je bilo izrečenega, množice na Trgu sv. Petra v Rimu in pred televizijskimi ekrani so sporočale, koliko nam je ta papež pomenil. Med drugim je prav on sv. brata Cirila in Metoda 30. dec. 1980 razglasil ob sv. Benediktu za sozavetnika Evrope. Na to slovanski narodi ne bi smeli pozabiti. Med tisoči svetnikov sta prav ona dva ob sv. Benediktu sozavetnika Evrope. Se zavedamo pomena te razglasitve?

Ob 1100-letnici smrti sv. Metoda, 2. 6. 1985, pa je Janez Pavel II. izdal okrožnico »Slavorum Apostoli« (Apostola Slovanov). To je bila za »Redemptor hominis«, »Dives in misericordia« in »Laborem excersens« njegova četrta okrožnica. Zelo veliko nam pove že samo dejstvo, da ob tej priložnosti ni napisal apostolskega pisma, ampak je izdal okrožnico, ki je najodličnejša oblika papeških dokumentov.

Sveta brata Ciril in Metod sta našim prednikom oznanjala vero v njim razumljivem jeziku. Med Slovane ju je poslal bizantinski cesar Mihael III. na prošnjo moravskega kneza Rastislava. Doma sta bila iz Soluna in sta zato znala slovanski jezik. Utemeljila sta prvi slovanski knjižni jezik: starocerkveno slovansščino. Konstantin je izumil glagolico – nov črkopis za zapis slovanskega jezika in v ta jezik najprej prevedel evangeljska berila za nedelje in praznike, pozneje pa vse knjige, potrebne za bogoslužje. S tem je postavil temelje knjižnemu jeziku, kar je bilo velikega pomena za knjižne jezike slovanskih narodov, za bogoslužje v domačem jeziku in za cerkveno organizacijo med slovanskimi narodi. Med znanstveniki je obveljalo mnenje, da je glagolica pisava, ki jo je izumil sv. Ciril. Ta pisava je izvirna, saj ni podobna nobeni drugi pisavi. Je prva slovanska pisava, prirejena glasovom st. c. sl., sestavljena iz 38 črk. Ime glagolica je dobila šele v 19. st. po besedi glagolati - govoriti. Pred tem se imenuje ilirski jezik, pisava sv. Hieronima.

Uporabo domačih jezikov v bogoslužju je uvedel 2. vatikanski koncil; tako lahko rečemo, da sta sv. brata Ciril in Metod prehitela zgodovino Cerkve za 1000 let.

Bi Slovenci kot narod sploh še obstajali, če med naše prednike ne bi prišla blagovestnika iz Soluna? Sveta brata sta se ustavila tudi pri naših prednikih, pri panonskem knezu Koclju, ki je močno vzljubil slovanske knjige in svetima bratoma dal okoli 50 učencev. Lahko sklepamo, da sta se Ciril in Metod v Panoniji srečala s slovanskimi molitvenimi obrazci in slovansko cerkveno terminologijo, saj so med našimi predniki, že pred njima, vero oznanjali irski menihi, ki so pri evangelizaciji upoštevali stare navade, običaje in za pastoralno rabo prevajali določene obrazce in molitve v ljudem razumljiv jezik. Toda to, kar sta naredila sveta brata, je bilo veliko več: uvedla sta bogoslužje v domačem jeziku. Leta 867 sta pri papežu Hadrijanu II. dosegla potrditev slovanskega bogoslužja.

V Rimu je Konstantin odšel v samostan, prevzel meniško ime Ciril, zbolel in 14. februarja 869 umrl. Kocelj je prosil papeža, naj mu pošlje Metoda, ki se zaradi vojne med Nemci in Moravani ni mogel vrniti na

Moravsko. Papež je poslal Metoda kot svojega legata v Panonijo in na Moravsko, Kocelj pa ga je sprejel z veliko častjo. Metod je bil konec l. 869 ali v začetku l. 870 v Rimu posvečen v škofa in poslan kot nadškof v Panonijo in na Moravsko. Na Moravskem so ga Nemci »aretirali« in zaprli v samostan. Šele na intervencijo novega papeža Janeza VIII. so ga leta 873 izpustili. Ob izpustitvi so Nemci grozili Koclju. Že naslednje leto o Koclju ni bilo nobenega glasu več. Metod se je vrnil na Moravsko, kjer je vladal Svetopolk, ki je Rastislava oslepil in izročil Nemcem, ter leta 874 sklenil z njimi mir. Metod je deloval na Moravskem do svoje smrti, 6. aprila 885. Po njegovi smrti so Nemci njegove učence preganjali in prodajali v sužnost. Slovansko bogoslužje je bilo prepovedano. Kljub temu danes sv. brata Cirila in Metoda častimo kot sozavetnika Evrope. Iz tega je razvidno, da zgodovina človeštva ni odvisna le od politične moči, ekonomije in močne vojske, ampak v njej deluje tudi Bog. Človeško gledano je bilo delo sv. bratov v njunem času zatrto, toda danes se zavedamo njune veličine; res pa je, da je vmes minilo več kot 1000 let.

Pregon Metodovih učencev je pomenilo širitev dediščine sv. bratov v balkanske dežele, v Ohrid (sv. Kliment), Preslav in na obalo Jadranskega morja, v Dalmacijo in tudi na otok Krk. Konec 11. in v 12. st. glagolico že zasledimo na odročnih krajih Istre, v Humu in Roču. Glagoljaši so se upirali uporabi latinščine. Dosegli so, da je papež Inocenc IV. leta 1248 dovolil uporabo slovanskega bogoslužja v Senjski škofiji, 1252 pa še v krški škofiji (otok Krk). Vpliv s hrvaškega je prihajal tudi v naše kraje. Leta 1483 so po zaslugi istrskih župnikov natisnili prvo knjigo v glagolici.

V nadaljevanju bom »nametal« še nekaj drobcev. Morda bo to koga opogumilo, da bo začel bolj podrobno raziskovati zelo zanimiva vprašanja.

Naši geni? V 15. stoletju je slovansko bogoslužje zaradi takratnih političnih razmer (od srede 15. do srede 17. stoletja prihajajo v Istro begunci z Balkana: Dalmatinci, Morlaki, Albanci, Črnogorci, Grki, ki bežijo pred Turki. Naselili so ozemlje, ki se je izpraznilo zaradi vojn, malarije in kuge) začelo prodirati tudi v

slovenske kraje. V naših krajih najdemo nad 80 vklesanih, naslikanih ali vpraskanih napisov v glagolici. Največ takih napisov je v Slovenski Istri (Predloka, Hrastovlje, Zanigrad, Gažon, Korte, Krkavče...).

Glagoljaši v Sloveniji. Že včasih je bilo pomanjkanje duhovnikov. V Ljubljani so npr. v času škofa Tomaža Hrena prejeli mašniško posvečenje bogoslovci – glagoljaši, doma iz Senja, Krka, Istre in od drugod, ki so v Ljubljano pribežali pred Turki. Kljub temu, da verjetno niso znali latinsko, jih je ljubljanski škof Tomaž Hren, zaradi pomanjkanja duhovnikov, posvetil v mašnike. Tudi na Štajerskem so bili, zaradi pomanjkanja domačih duhovnikov, župniki tudi glagoljaši: Hrvatje in Dalmatinci.

Gregoritski samostan v Koprju. Samostan sv. Gregorja je bil ustanovljen 1467. Pripadal je manjšim bratom tretjerednikov, ki so gojili slovansko bogoslužje in uporabo glagolice. Z uredbo francoske vlade je bil samostan ukinjen (1806–1813). Posledica: zgubila se je večina glagolskega pisnega bogastva iz samostanske dediščine. Francozi so na območju beneške Istre ukinili 616 cerkvenih bratovščin, njihovo imetje pa zaplenili v korist države. S samostanom se je zgodil še en nesmisel: po 2. sv. vojni, ko je Koper postal »naš«. Leta 1958 so samostan podrli in sredi Kopra zgradili stolpnici, ki kvarita podobo starega dela Kopra. Kakšna slepota! Kako žalosten odnos do naše preteklosti, do edinega spomenika slovanske kulture v romanskem mestu! (*Prim. Darko DAROVEC, Koprška škofija in Slovani od srednjega do novega veka, v: Acta Histriae 9, 2001, 1, Koper 2001, str. 97*).

Rokopisi. Nekatere bogoslužne knjige so se ohranile kot platnice matičnih knjig. Tak primer sta tudi rokopisa na Slapu pri Vipavi (fragment brevirja) in v Vipavi (fragment misala; na zadnji strani platnic je ponedeljek 2. postnega tedna, na sprednji strani platnic je sobota 2. postnega tedna). Ob pojavu tiska so pergamentne liste misalov, brevirjev in homiliarjev uporabili za platnice matičnih knjig. Znanstveniki raziskujejo izvor teh rokopisov in jih primerjajo med seboj. Prav sedaj strokovnjak prof. Janez Zor, ki se v

Sloveniji ukvarja z glagolico, dela raziskavo, ki zadeva tudi vipavski rokopis. Vipavski rokopis spominja na druge rokopise, ki so v Podbrezju, Šmartnem pri Litiji ... Gre za fragmente istega kodeksa?

Tiskani glagolski misali in brevirji, ki so se ohranili na Primorskem (Krkavče, Šmarje pri Koprju) pričajo, da je tudi pri nas živela želja po slovanskem bogoslužju.

Ilirsko semenišče v Koprju. 1710 – za časa škofa Pavla Naldinija so v Koprju ustanovili "Ilirsko semenišče", ki je nepretrgoma delovalo celih 108 let (1710–1818). Tu so se vzgajali in izobraževali duhovniki, ki so delovali med Slovenci. Ob združenju koprške škofije v tržaško-koprsko škofijo leta 1818 je bilo ukinjeno tudi Ilirsko semenišče. To je pomenilo velik udarec za Slovence, saj je bilo npr. leta 1806 v semenišču 43 učencev. Avstrijska vlada je prepovedala delovanje starih glagoljaških notarjev in privatnih glagolskih šol. Staroslovansko bogoslužje pa se je še ohranjalo.

Poučevanje starocerkvene slovanščine in glagolice v semenišču v Gorici. Semenišče v Gorici je bilo odprto leta 1818. Tu so smeli poučevati tudi glagolico. Poučeval jo je tudi **Štefan Kociančič**, doma iz Vipave (rojen v Vipavi 25. 12. 1818, umrl v Gorici 9. 4. 1883). Bil je duhovnik, poliglot, pesnik in pisatelj, jezikoslovec, zgodovinar; verjetno eden največjih genijev v zgodovini slovenskega naroda. Od leta 1846 do smrti je bil profesor v bogoslovju v Gorici, pred smrtjo pa tudi ravnatelj semenišča. Popolnoma je obvladal vsaj 16 jezikov, poleg tega pa jih je znal še 15 zelo dobro. Štefan Kociančič pa ni bil le velik poliglot in profesor, ampak tudi domoljub. Srečeval se je z Valentinom Staničem, Einspelerjem, Slomškom, Bleiweisom... (*Prim. Primorski slovenski biografski leksikon, str. 82-84*). Še spodbuda: Njegova zapuščina je ogromna, a v veliki meri še neraziskana. V goriški semeniški knjižnici so njegovi rokopisi, ki niso bili nikoli objavljeni, npr. učbeniki, povesti, slovensko-nemški slovar, turško-nemški slovar, etiopsko-latinski slovar, staroslovanska slovnica, prevodi bolgarskih

ljudskih pesmi... Morda kdo čuti, da ga to zanima in se bo odločil za raziskovanje in preučevanje del tega velikana.

Leta 1870 je bilo poučevanje glagolice v semenišču v Gorici prepovedano. Za to prepoved si je prizadevala italijanska duhovščina, pa tudi avstrijska vlada je v glagolici videla vzpodbudo za panslavizem in rusofilstvo. Avstrijska vlada je prepovedala delovanje starih glagoljaških notarjev in privatnih glagolskih šol. Lahko si predstavljamo, kako je to prepoved doživljal prof. Štefan Kociančič. Dekret je zbudil močan odpor zlasti pri hrvaški duhovščini. Pojavi se gibanje za glagolico. Staroslovansko bogoslužje pa se je ohranjalo še naprej.

Praznovanje tisočletnice smrti sv. Metoda, leta 1885. Ta obletnica je med slovanskimi narodi in tudi med Slovenci močno odmevala. Zavest o slovanskih apostolih je postajala živa v trenutkih, ko se je slovenski narod znašel pod nemškimi pritiskom in je bil ogrožen naš narodni obstoj. Ob tej obletnici so se Slovenci borili za narodov obstoj, za slovenske šole, za vzgojo otrok v domačem jeziku in za ponovno možnost bogoslužja v slovanskem jeziku.

Vatikanski dekret o odpravi t. i. »slaveta«. Vatikanski dekret iz leta 1898 je zahteval, da se odpravi ne le glagolica, ampak tudi t. i. "slavet" (med latinsko mašo so določene molitve molili v domačem jeziku). To je bil povod za "ricmanjsko cerkveno afero", povezovanje primorskih in istrskih Slovencev s Hrvati, širjenje primorskega panslavizma. Ricmanjsko vprašanje, povezano z uporabo staroslovanskega jezika pri bogoslužju, je vzel v roke sam papež Pij X.

Posvet o glagolici v Rimu. Leta 1905, od 21.–31. maja so bili slovenski in hrvaški škofje na posvetovanju o glagolici v Rimu.

Tudi iz teh drobcev lahko zaslutimo, kako so določena vprašanja in rane z razglasitvijo svetih bratov za sozavetnika Evrope, dobila epilog. Delo sv. Cirila in Metoda ter čast, ki jima jo je izkazal prejšnji papež, pa je za nas tudi izziv. Mnoga vprašanja ostajajo odprta in čakajo svežih raziskovalcev. Naj navedem nekaj takih vprašanj:

- Koliko je glagolica vplivala na slovenske protestante? Kako je Peter Pavel Vergerij (1498–1565), ki je poznal večkulturnost Istre, vplival na Primoža Trubarja in s tem na razvoj slovenskega knjižnega jezika?
- Kaj vemo o vlogi, ki jo je Anton Mahnič, doma s Krasa, kot škof odigral na Krku? V Sloveniji Mahniča nimamo v dobri luči, na Krku pa o njem prirejajo simpozije in si prizadevajo za njegovo beatifikacijo.
- O čem sta se pogovarjala dr. Franc Grivec, in poznejši papež Janez XXIII., ko je bil še nuncij v Bolgariji, kjer se je srečal s slovanskim bogoslužjem? Koliko so ti pogovori vplivali na uvedbo bogoslužja v narodne jezike? Zanimivo bi bilo preučiti, koliko so spoznanja velikega poznavalca sv. bratov Cirila in Metoda, Franca Grivca, vtkana v okrožnico »Slavorum Apostoli«.
- Kakšna je razlika med »Slavorum Apostoli«, okrožnico Janeza Pavla II. in okrožnico »Grande munus«, ki jo je 1880 izdal Leon XIII. Leon XIII. je namreč razširil češčenje sv. bratov Cirila in Metoda na vesoljno Cerkev.

Sv. brata sta pomembna za povezovanje dveh kulturnih sfer, vzhoda in zahoda, za bogoslužje sta uporabila zahodni rimski obred, toda nista nam prinesla grške abecede, niti nas nista učila latinščine, oznanjala sta evangelij v ljudem razumljivem jeziku, kar je bilo v tistem času na zahodu nekaj nenavadnega; tako v Španiji, kot v Franciji, Angliji, Nemčiji... so v bogoslužju uporabljali latinščino. Za naše prednike sta izumila povsem originalen črkopis, ki je omogočal zapis govora naših prednikov. Ali svojo enkratnost cenimo in smo nanjo ponosni ali pa je za nas pomembno le to, kar se spleča, kar prinaša dobiček ... Kako je mogoče, da danes sami dajemo našim tovarnam, lokalom in izdelkom tuja imena? Naši predniki so se borili proti fašizmu in poitalijančevanju, njihovi vnuki pa se obnašamo, kot da smo izgubili »dober okus«. Z gotovostjo lahko rečemo, da bomo kot narod v prihodnosti izumrli, razen v enem primeru: če se bomo za preživetje zavestno odločili in si za to prizadevali. Zdi pa se, da v nas ni volje za ta preobrat. Sveta brata Ciril in Metod tudi

danes v nebesih prosita za nas, za našo vero, ljubezen do življenja, za ustvarjalnost in originalnost. Prepričan sem, da skupaj z Janezom Pavlom II. Bomo na vso to silno moč, podporo iz nebes, pa tudi na »evforijo« v Postojni, kar pozabili? Najtežje je spremeniti svoje miselne in vedenjske vzorce; poskusimo, začeti je težko, potem pa je vedno lepše in lažje. Razglasitev sv. bratov Cirila in Metoda ter okrožnica »Slavorum Apostoli« ne zadevata le Evrope, še manj le našega naroda, ampak sta svetovnega pomena. Janez Pavel II. je s tema dvema dejanjema opozoril, da Evropa ne temelji le na germanskem in romanskem svetu, ampak v Evropi živimo tudi Slovani. To pa je sporočilo za vse narode sveta. Pestrost in različnost je potrebno spoštovati, to pa kliče tudi k prizadevanju za edinost med različnimi

narodi in kulturami. Le tako je mogoče premagovati velika nasprotja in sovraštvo med narodi ter preprečevati vojne in terorizem. Sveta brata Ciril in Metod sta tako »ikona« misijonskega poslanstva Cerkve in prizadevanja za pravično ureditev sveta.

Bogdan Vidmar

Literatura

- *Acta Histriae* 9, 2001.
- Franc Grivec, *Žitja Konstantina in Metodija*, Ljubljana 1951.
- Janez Pavel II, *Okrožnica Apostola Slovanov*, Cerkveni dokumenti 27, Ljubljana 1985.
- Janez Zor, *Delo Cirila in Metoda med Slovenci (Ob 1100-letnici Metodove smrti)*, XXI. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj, Ljubljana, 1985.
- Pavel NALDINI, *Cerkveni krajepis Justinopolis - Koper, Koper 2001.*
- *Primorski slovenski biografski leksikon*, 8. snopič. Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1982, str. 82-84.

PREDSTVLJAMO VAM

PESNIK FRAN ŽGUR IZ PODRAGE - VIPAVSKI SLAVČEK

2. del

Fran Žgur se je rodil 21. novembra 1866 v Podragi. Oče Aleksander in mati Ivanka, roj. Kopatin sta bila iz Št. Vida (današnji Podnanos), preselila pa sta se v Podrago in tam odprla trgovino in gostilno. Hiše se je prijelo ime »pri Aleksandrovih«, skrajšano »pri Sandrovih« in kakor bo kasneje zapisano, sta ta hiša in njeno ime pridobila pomembno vlogo v slovenski književnosti.

O svojem rojstvu in otroških letih je naš pesnik Franceelj Sandrov, kakor so mu rekli domačini, povedal nekaj zanimivih spominov. Znani pisatelj in kulturnik France Bevk ga je spomladi leta 1936 obiskal na njegovem domu in objavil daljši prispevek o obisku v reviji Mladika. Ob tej priložnosti mu je povedal naslednje:

»/.../ Ko sem se rodil, me je pozdravilo grmenje topov in žvenket sabelj, bog vojske je bil stopil na plan; muze so se plahe poskrile in pesmi so utihnile. /.../ Ah, tako sem bil majhen in ves plah, poslušno sem držal roke na šolski klopi, iz katere mi je komaj kukal nosek. /.../

Nisem dovršil domače enorazrednice, ko sem na očetovo željo odšel na 'višjo' šolo na Col. 'Višja' zato, ker je Col na hribu, a Podraga v dolini. Tam mi je bil učitelj Andrej Perne, strog, a blag mož, in kar je največ: bil je mladinski pesnik in hkratu skladatelj. Moj tedanji sošolec je bil učitelj in pisatelj Ivo Trošt. Takrat so mi prvič vbijali nemščino v glavo; upirala se mi je, težko je šlo.« (Mladika, 1936, 12, 449). |Opomba: Fran Žgur je pri omenjanju vojnih okoliščin ob njegovem rojstvu verjetno mislil na vojno med Avstrijo in Prusijo za prevlado nad nemškimi državami, ki se je razvnela leta 1866./

Znanje, ki ga je mladi Žgur pridobil na osnovni šoli, mu je odpiralo nova obzorja in hrepenenje po širšem znanju in izobrazbi. Vpisal se je na nemško pripravnico v Gorici, kjer se je z vneto zagrizel v učenje nemščine in jo zadovoljivo obvladal. Nato je vstopil na goriško realno gimnazijo, kjer ga je pokopala matematika. Takole je pripovedoval Francetu Bevku:

»/.../ s Cola sem odšel v goriško pripravnico, od tam pa v prvo gimnazijo, potem v drugo, a ob koncu leta sem z nezadostnim iz matematike dal šoli slovo. Moje Ikarjeve peroti so se raztopile in sem pal na obrežje in žalostno gledal za sošolci, ki so znova odhajali v Gorico, kakor Odisej za srečnimi Fejaki /.../ Četudi sem bil slab v matematiki, mi je bilo v zadoščenje, da sem bil v slovenščini, posebno v popisu 'Kako sem preživel počitnice', najboljši v razredu.« (*Mladika, 1936, 12, 449*).

Ker je fant kazal slikarski talent, ga je oče peljal v uk k slikarju Simonu Ogrinu na Vrhniko. Toda od tam se je zaradi močnega domotožja kmalu vrnil domov. S tem dejanjem so za Žgurja propadle vse redne izobraževalne poti. Ker so imeli Sandrovi v Podragi gostilno, trgovino in nekaj posestva, si podjetni oče s »faliranim dijakom« ni preveč belil glave. Zaposlil ga je v trgovini. Nekoč je kot prodajalec menda potožil: »Od petnajstega leta dalje sem bil zaprt v štacuni med poprom, sladkim in hudim, med soljo, oljem in kavo, med moko in med otrobi.« (Črtomir Šinkovec: Pozabljeni slavček izpod Nanosa, *Obzornik Prešernove družbe, 1955, 59*).

V tej pusti vsakdanjosti mu je bilo edino razvedrilo branje slovenskih knjig. Bral je veliko, vse, kar mu je prišlo pod roke: »/.../ Ko sem ostal doma in dan za dnem ždel v trgovini, sem imel dovolj časa za branje. Naša lepa knjiga mi je bilo edino razvedrilo in duševni užitek v vaški enoličnosti. Dunajski 'Zvon', 'Glasnik' in 'Zora' so bili moji prvi litararni prijatelji; pozneje tudi 'Slovan', v katerem me je navduševal Tavčarjev roman 'Ivan Solnce'. Z leti sem spoznal vso slovensko literaturo v vezani in nevezani besedi. Kajpak sem bral tudi veliko nemških knjig in literaturo slovanskih narodov. Posebno so mi bile ljube srbske narodne pesmi.« (*Mladika, 1936, 12, 449*).

Življenjsko družico si je dobil razmeroma pozno, šele v 38. letu svojega življenja; bila je Francka Škapinova, po domače »Badgarjeva« z Vrabč, dvajset let mlajša od njega.

Pokojni Franc Pestelj - »Županovski« iz Podrage mi je pripovedoval, da se Fran Žgur z ženo ni razumel - morda zaradi prevelike starostne razlike, njegova žena pa tudi ni razumela njegove nagnjenosti k pesnikovanju. Nekoč se je menda potožil: »O Bog, zakaj si me vendar zvezal s hudičem v človeški podobi, s to Franco Badgarjevo...« (*Franc Pestelj, izjava 20. 10. 1991*).

Nasploh mu življenje sredi vaške skupnosti ni potekalo mirno. V začetku prve svetovne vojne je bil zaprt na ljubljanskem gradu in pozneje skoraj leto dni interniran v avstrijskem Mittergrabernu. V času italijanske okupacije Primorske je bil zaradi privrženosti slovenstvu in slovanstvu zaprt kar sedemnajstkrat.

Imel je več otrok, ki so se razkropili po svetu. Njegova hči Francka je bila poročena z znanim pesnikom Alojzom Gradnikom.

Fran Žgur je umrl 13. februarja 1939 v Podragi. V zvezi z njegovo smrtjo mi je že omenjeni Franc Pestelj povedal še svojevrstno zanimivost. Ob smrti papeža Pija XI. je zvonilo tudi v zvoniku podraške župnijske cerkve. Žgur je sedel pred svojo hišo, mimo pa je prišla mati Županovska in vprašal jo je, zakaj zvoni. Povedala mu je, da je umrl papež, on pa ji je odgovoril nekako takole: »Prav, da je umrl papež, saj bo kmalu drugi, toda Franceljna Sandrovega ne bo več!« Naslednji dan je tudi on umrl; mati Županovska je ob tem dejala, da je bila to očitna kazen božja (*Franc Pestelj, izjava 20. 10. 1991*).

(se nadaljuje)

Jurij Rosa

Fran Žgur: Jesenska pesem

*Jesen... Noč se k zemlji stiska,
grozna kakor smrt molči;
brez gromenja in brez bliska
kakor mrtvec v grobu spi.*

*Joj, kaj tam ječi v samoti?
hrast je, plaka debeluh,
ker mu v vejah sanje moti
vničujoči smrtni duh.*

*Joj, kaj tam gre skoz grmovje?
Jok globok je, išče sled
ptičkov naših skoz grmovje,
ki so šli v široki svet...*

*Kaj v temo ječi tam blazno?
Joj, to moje je srce.
Plaka, da bi neizrazno
izsolzilo vse gorje.*

(Koledar Goriške matice za leto 1929)

Fran Žgur: Mrak ogrnil...

*Mrak ogrnil je poljane,
list na veji se ne gane,
vetrec spi.
Kdaj, kdaj mir ti, pokoj kane,
v razbolele črne rane,
srce, ti?*

*Kjer gre božjih zvezd stezica,
siplje Bog z bliščave lica
blagoslov:
Bodi cvetka, bodi ptica,
dušo dvigaj perutnica
v dom Njegov!*

*(Fran Žgur, osebni arhivski fond v
Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici)*

Fran Žgur: Sodi

*V hramu leže,
spe, ne molče;
zgoraj pri vehi,
v glaževi strehi,
kakor za stavo
sladko zvonkljajo,
vabijo te... -
Ko dozori
rujna vsebina
bujnega vina,
čuj hudomušni
sodi trebušni
vabijo: Pij! -
Jezem, ne jezen,
bodi oprezen,
časo nalij!*

*(Fran Žgur, osebni arhivski fond v
Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici)*

Fran Žgur: Vince pijemo

*Vince pijemo,
nič ne povemo,
kaj se nam v srcu godi,
ali je zdrava,
prava, neprava
ljubica svetlih oči.*

*Pride ljubezen,
pride bolezen,
pokoj ti vzame srca,
za bolečino
pijmo to vino,
pijmo ga, bratje, do dna.*

*V slavo dekletom,
nič njih obetom,
mi smo, ostanemo mož,
vendar le one
stvarstva so krone,
k srcu nam vpletajo rož.*

*(Fran Žgur, osebni arhivski fond v
Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici)*

IZ DELA KS VIPAVA

Svet KS Vipava se je v tem obdobju sestel dvakrat. Največ pozornosti in dela je bilo namenjenega organizaciji in programu prireditve Vipavska trgategv 2005.

KS skupaj z Občino Vipava ureja parkirna mesta v Beblerjevi ulici za hišne številke 23, 25, 27, 29 in 30. Če bo prišlo do dogovora s stanovalci, se bo uredilo označena in plačana parkirna mesta. 27. septembra 2005 se je 29 krajanov iz ulic Na Hribu, Pod Gradom, Laurinove in ulice Milana Bajca zbralo na KS Vipava. Na ta sestanek so povabili tudi 4 vipavske občinske svetnike. Kljub povabilu in obljubam se je sestanka udeležil samo en svetnik - predsednik KS Vipava. K sklicu sestanka jih je spodbudil članek v časopisu Primorske novice o urejanju kanalizacijskega omrežja v teh ulicah. Sprejeli so 4 sklepe, in sicer:

1. Krajanom ulic, katere so se urejale v zadnjih letih, ni bilo treba plačati prispevka za priključke na kanalizacijsko omrežje. Hkrati pa nastaja dvom, ko krajanji teh ulic plačujejo od 1.3.2005 čiščenje odpadnih voda. Torej se smatra, da so že priključeni na čistilno napravo. Po drugi strani pa bodo morali plačati še priključnino v višini 50.000 SIT.
2. Ugotoviti je treba, če je pravna podlaga za zaračunavanje priklopa.
3. Občina Vipava naj poda izračun višine takse za obremenitev voda na osnovi učinka čiščenja odpadnih voda na čistilni napravi, ki je lastnica le-te.
4. Od občinske uprave in izvajalca del zahtevajo, da jih seznanjajo o poteku dela in delovišče ustrezno zaščitijo in signalizirajo.

Soglasno so sprejeli sklep, če se krajanji omenjenih ulic z odgovorom župana ne bodo strinjali, bodo zahtevali sestanek, na katerega bodo povabili predstavnike občinske uprave in direktorja Komunalno stanovanjske družbe iz Ajdovščine.

Stanovalci ulice Na Hribu so izrazili potrebo po namestitvi ogledala pri prehodu v ulico Milana Bajca, ker je preglednost cestišča otežkočena.

KS Vipava bo posredovala, da bi v čim krajšem času popravili oziroma ponovno namestili luči javne razsvetljave v ulici Milana Bajca in Na Hribu na mestih, kjer so že bile, a so jih odstranili.

*Marija Černigoj,
tajnica KS Vipava*

IZ DELA OBČINE VIPAVA

Gradnja kanalizacije in vodovoda v starem delu Vipave

Z arheološkimi izkopavanji na delu Laurinove ulice (ob cerkvi) se je v avgustu pričela gradnja kanalizacijskega in vodovodnega omrežja, ki bo obsegala območje Laurinove ulice, ulice Milana Bajca ter vse odcepe ulic Pod Gradom in Na Hribu. Staro vodovodno omrežje je na posameznih odsekih dotrajano in povzroča izgube vode, zaradi zdravstvenih in sanitarnih zahtev pa je treba tudi nadomestiti salonitne cevi z novimi materiali. Z novim kanalizacijskim omrežjem se ločuje fekalne in meteorne vode in zamenjuje betonske cevi s cevmi, ki so po okoljevarstvenih zahtevah primernejše in nepropustne. Že takoj po prvih izkopih je bilo vidno, da so nekatere obstoječe betonske cevi prezrte zaradi agresivnih odplak.

Javni razpis za izvajalca investicije je bil objavljen v Uradnem listu RS, v juniju 2005. Kot najugodnejši ponudnik je bila po izvedenem postopku razpisa izbrana družba VODI Nova Gorica d.o.o., ki delo izvaja s svojimi podizvajalci.

Vrednost investicije znaša 120 mio. SIT. Pokriva se iz občinskega proračuna, del, ki se nanaša na kanalizacijo, pa tudi iz okoljske dajatve in prispevka občanov.

Prispevek občanov, v višini 50 tisoč (in DDV), je bil določen s sklepom občinskega sveta že ob investicijah v kanalizacijo v Podragi in Vrhpolju in se od 18. 11. 2004 nanaša na vsa naselja v občini, kjer se gradi ali se bo gradilo kanalizacijsko omrežje ali čistilna naprava. S tem zneskom se simbolično nadomešča komunalni prispevek, ki bi ga sicer morali plačevati občani in bi pomenil dejanski razdelilnik stroškov, ki jih prinaša vsaka taka investicija.

Ureditev NN omrežja in javne razsvetljave na Vinarski cesti v Vipavi

Na Vinarski cesti trenutno poteka ureditev in rekonstrukcija nizkonapetostnega (NN) električnega omrežja in javne razsvetljave.

Elektro Primorska d.d. bo z novim, vkopanim NN elektrovodom zagotovila primerno električno napajanje v tem delu Vipave. Sočasno se izvaja tudi postavitve javne razsvetljave. Javna razsvetljava bo urejena od križišča (Vojkova ulica - Vinarska cesta) do vinske kleti. S tem posegom bo javna razsvetljava povezana z javno razsvetljavo do Gradišča pri Vipavi.

Izvajalec del je družba SKAPIN d.o.o.

Meritve gradbene statike v gradu Lanthieri

Zaradi priprave projektne dokumentacije za obnovo notranjih prostorov v gradu Lanthieri so bile v mesecu septembru izvedene sondeže za ugotovitev statične trdnosti objekta. Izračuni strokovnjakov s tega področja kažejo, da je grad v slabem statičnem stanju, zlasti v nosilnih zidovih ob reki Vipavi.

Testirane so bile tudi notranje lesene medetažne konstrukcije (tramovi, podovi in stropi). V skladu z restavratorskimi zahtevami naj bi ti ostali leseni, zato se raziskuje možnost tehničnih rešitev in materialov, ki bi to omogočili, tako da ne bi bila ovirana nobena dejavnost, ki bi se izvajala v gradu.

Spremembe in dopolnitve lokacijskega načrta za primorski krak avtoceste na odseku HC Razdrto - Vipava

Lokacijski načrt (LN) za celotno hitro cesto med Razdrtom in Vipavo je bil sprejet že z uredbo vlade iz leta 1999. Ker se je kasneje ugotovilo, da se v delu nad Hraščami preveč približa naselju, je na pobudo Civilne iniciative iz Podnanosa prišlo do delne premaknitve trase.

Nova trasa, med km 6,2 do 10,1, nosi delovno ime CIV-1 (civilna iniciativa -1). Javna razgrnitev te trase je potekala od 26. septembra do 25. oktobra. V tem času je bilo mogoče podati predloge za spremembo in dopolnitev LN. Javna obravnava bo 19. oktobra v prostorih Krajevne skupnosti Podnanos.

Zanimivost obravnavanega odseka je v tem, da bo imel na razdalji 3,9 km kar dva daljša viadukta in dva predora. S sprejetjem sprememb in dopolnitev LN za obravnavani odsek bo HC med Razdrtom in Vipavo v celoti pokrita z lokacijskimi načrti.

*Za občinsko upravo
Vida Babič*

CVETLIČARNA TADEJ - TRADICIJA NAS VEŽE

Obdržati tradicijo, ki jo je oče ohranjal 23 let, je bil moj prvi cilj, ko sem oktobra leta 2000 prišel v Vipavo. Ljudje so me prijazno sprejeli in kmalu se je pokazalo, da je bila taka odločitev prava. V

tem času pa je v meni začela rasti želja, ki me je preganjala, da sem začel razmišljati o viziji, kateri ni bilo videti drugačnega konca. In zgodilo se je! 1. septembra 2005 sem doživel sanje. Odprli smo vrata novi cvetličarni, **cvetličarni Tadej**, ki se nahaja v samem srcu Vipave, na Glavnem trgu, in daje novo podobo, katero lahko pričara samo cvetje. Njegova izpovedna moč je tako izrazita, da je kos vsaki situaciji in ji daje posebno težo. Vedno privabi nasmeh na obraz, z njim si polepšamo dan, z drobno pozornostjo razveselimo koga drugega, ljubeči osebi podarimo žametno rdečo

vrtnico, ki je simbol strastne ljubezni, s šopkom počastimo posebne trenutke, obeležimo praznike in obletnice...

Ob tej priložnosti bi se rad zahvalil vsem našim zvestim strankam, svoji družini, ki mi je ves čas stala ob stran, ter vsem ostalim, ki so pomagali pa tudi tistim, ki še boste.

Moja zdajšnja želja je ohraniti tako cvetličarno, v katero bi ljudje radi zahajali in se vanjo radi vračali.

Tadej Fabčič

FRIZERSKI SALON LAURA

Že kot otrok sem želela postati frizerka, tako sem se po končani osnovni šoli vpisala na srednjo frizersko šolo v Ljubljani in jo tudi uspešno končala. Po šolanju pa se je pojavil problem zaposlitve. Ker v bližnjih krajih nisem dobila zaposlitve, sem odšla v Italijo. Tam sem v Stari Gorici dobila prosto delovno mesto kot frizerka, kjer sem delala 4 leta. Zelo sem pogrešala domače kraje in v meni je rasla želja, da se vrnem domov in odprem salon v Vipavi. Nato sem se

zaposlila v Novi Gorici in tam delala 6 let kot frizerka. Letos, 3.9.2005, pa so se končno moje sanje uresničile in odprla sem svoj frizerski **salon Laura** v ulici Vojana Reharja v Vipavi. Zelo sem vesela.

Laura Nusdorfer

NOVA ZOBOZRAVSTVENA AMBULANTA

Gospod Marko Kosmač, dr. dent. med., opravlja zobozdravstvene storitve od 12. sept. dalje v prostorih Zasebne ambulante s koncesijo na Glavnem trgu 16/e v stavbi Platane v Vipavi.

* * *

KONZORCIJ ZELEN

»14. Selén, pri naf tako imenovan s pofébno shlahtnim duham: 1. Selén s jajzhkaftmi; 2. Selén s okroglimi jágodami. Ne vemo, ali ga drugej posnajo, ali kakó ga imenujejo?«

Matija Vrtovec, Vinoreja, 1844

Skrivnost, ali je še kje na svetu trta, ki bi jo lahko imeli za zelen, pa čeprav pod drugim imenom, še ni razjasnjena. Toda kolikor daleč sega kolektivni spomin, je zelen doma na Vipavskem – predvsem v zgornjem delu doline – in nikjer drugod! Prvič je bila »trta z žlahtnim duham« omenjena in opisana v sloviti Vinoreji leta 1844. Njen pisec, prvi strokovnjak za vinogradništvo in kletarstvo na Slovenskem, duhovnik v današnjem Podnanosu in eden najbolj izobraženih ljudi svojega časa Matija Vrtovec (Vertovez) sorto uvršča med »bolj žlahtne« bele sorte. Od takrat je zelen kot žlahtno vino enakega imena prisoten tudi v strokovni vipavski vinogradniški kulturi.

Skrivnostnost izvora zelena je poseben čar, ki še poudarja sortne značilnosti tega vina. Ni pa skrivnost, kako se ime izgovarja: prav je zelèn, s poudarkom na drugem e in ne zèlen. Tako je zapisal Matija Vrtovec pred poldrugim stoletjem in tako ga izgovarjajo Vipavci.

Konzorcij zelen - Vipavska trgatev 2005

Trto so gojili na prisojnih vinogradniških vipavskih legah, na njej pa je bilo le 10 do 15 grozdov. Ker je dajala dobro, toda malo, je niso nikoli množično zasajali. Vino istega imena je bila pijača plemstva, duhovščine in premožnih posestnikov. Zelen je bil še sredi 60-ih let dokaj razširjena sorta, vino pa je prejelo najvišje ocene. Leta 1971 so ga gojili še na 22 ha vinogradov, že leta 1988 le še na 1,7 ha. Odkupne cene grozdja in cene vina namreč kvaliteti niso bile naklonjene, pridelki pa v primerjavi z drugimi sortami prenizki. Sorta je bila konec osemdesetih let na robu izginotja, saj ni bilo mogoče kupiti niti sadilnega materiala.

Desetletje pozneje, konec devetdesetih, so zelen ponovno odkrili kot žlahtno vipavsko posebnost visoke kakovosti in sorta se je vrnila v vipavske vinograde. Zelen se je rodil na novo.

Cvetica zelena je neponovljiva. Sorta ne spada med aromatične sorte, njene rahle aromatičnosti pa ni mogoče zamenjati z nobeno drugo: nekoliko spominja na citruse in jabolka. Vonj zelena, njegova nežna in polna cvetica ostaneta v človeku za vedno – kot sled, ki jo iščemo vedno znova. Zelen je najbrž dobil ime po značilni svetlozeleni barvi listja in mladice in ne po barvi vina. Zelenkasta barva vina je namreč običajno posledica mladosti vina in višjih kislin.

Petnajst zasebnih pridelovalcev in Agroind Vipava 1894 d.d., vsak z enim glasom in na enakopravni osnovi, so po večletnih prizadevanjih 18. marca 2003 ustanovili Konzorcij Zelen, organiziran kot gospodarsko interesno združenje.

Člani konzorcija pridelujejo zelen na 15 hektarih vinogradov s 45 000 trtami. Vključene so tudi površine članov KZ Vipava, ki oddajajo grozdje zelen v vinsko klet Vipava 1894 d.d.

V združenju veljajo posebni pogoji in pravila pridelave grozdja in kletarjenja. Za strokovne podlage skrbi Vinarska komisija Združenja v sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom Nova Gorica

in z drugimi strokovnimi ustanovami. Med prioritete naloge spada določitev temeljnih značilnosti sorte zelen in postopke za njihovo izboljšavo. Posebnega pomena za doseganje cilja je skupen marketinški nastop. Skupni nastop na prodajnem in nabavnem trgu ima cilj povečati prodajo in znižati stroške poslovanja.

Naš cilj je zelen utrditi na domačem trgu, predvsem pa v tržnih nišah na tujem, utrditi in povečati ugled zelena ter povečati poznavanje vina zelen in védenje ljubiteljev o njegovih posebnostih.

Zelen je preveč povezan z rodovi, ki so ga vzgajali in preveč dragocena sorta, da bi njeno prihodnost prepustili naključju. Ker ni vse zelen, kar tako imenujejo, je pred leti nastala zamisel, da bi zavarovali kakovost sorte in utrdili njene sortne značilnosti. Zato smo ustanovili Konzorcij Zelen.

Konzorcij Zelen, Vinarska cesta 5, 5271 Vipava

- Agroind Vipava 1894 Vipava d.d., Vinarska cesta 5, 5271 Vipava
- Franc Andlovic Avin, Gradišče pri Vipavi 39, 5271 Vipava
- Jordan Cigoj, Črniče 91, 5262 Črniče
- Maksimiljan Ferjančič, Erzelj 18, 5271 Vipava
- Branko Furlan, Zavino 33, 5295 Branik
- Martin Krapež, Vrhpolje 95, 5271 Vipava
- Miran Marc, Slap 83/a, 5271 Vipava
- Srečko Marc, Slap 24, 5271 Vipava
- Anton Petrič, Planina 56/a, 5270 Ajdovščina
- Samuel Poljšak, Gradišče 39/a, 5271 Vipava
- Franc Potočnik, Orehovica 24, 5272 Podnanos
- Franc Premrn, Orehovica 11/a, 5272 Podnanos
- Darko Rosa, Podnanos 43, 5272 Podnanos
- Stojan Trošt, Slap 72, 5271 Vipava
- Erik Uršič, Slap 76, 5271 Vipava
- Jurij Žorž, Slap 13, 5271 Vipava
- Pavlo Žorž, Slap 15, 5271 Vipava

Matjaž Trošt, univ.dipl.ing.agr.

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

V šolskem letu 2005/2006 obiskuje ŠGV 312 dijakov v 11 oddelkih, drugi letnik ima dva oddelka, vsi ostali pa po tri. V dijaškem domu ŠGV pa biva 105 dijakov, ki so razporejeni v 4 vzgojne skupine.

Veseloigra FOREŠT – poročilo o dogodku

V sredo, 7. septembra 2005, se je na terasi Dijaškega doma v Vipavi odvijala veseloigra z naslovom Forešt. Odigrala jo je mladinska gledališka skupina s Škofij. Nastopajoči, stari od 10 do 16 let, so igrali starejše osebe. Govorili so »po domače«, torej v narečju, kar je delovalo nenavadno in smešno. Zgodba veseloigre je sestavljena iz dveh delov. Dogaja se v stari istrski vasici Bužon. Njeni prebivalci živijo daleč od vsega dogajanja in je zato prihod tujca (forešta) iz Ljubljane priložnost za zanimive in nepozabne dogodke.

Mladi s Škofij vsako leto pripravijo dve igri. Avtorica besedil in režiserka je gospa Nataša Primožič. Naj omenimo še to, da je članica mladinske gledališke skupine s Škofij tudi naša dijakinja Urška Primožič.

Maja Dakskobler, I.c

ZAHVALA

V sklopu prireditve Vipavska trgatev je bila odigrana nogometna tekma med ekipo veteranov NK Vipava in ekipo slovenskih duhovnikov Pax. Darovi gledalcev so bili namenjeni za Malo semenišče Vipava in za Škofijsko gimnazijo Vipava. Zbralo se je 102.518 SIT. V imenu Malega semenišča in Škofijske gimnazije se zahvaljujem vsem gledalcem za darove, NK Vipava pa za organizacijo tekme in dobrodelno pobudo. Posebno zahvalo namenjam ekipi veteranov, saj njihov dar predstavlja pomemben delež celotnega daru.

Slavko Rebec, rektor

Krst fazanarije

Začelo se je novo šolsko leto in s tem smo se bivši prvi letniki znebili naziva fazani, ker je za nami prišel nov rod dijakov. Z njihovim prihodom je na šoli začela razsajati ptičja gripa in zato smo jih bili primorani cepiti (krstiti).

Krst se je odvijal 12. 9. 2005 na šolskem dvorišču. Potekal je 7. šolsko uro. K dogodku je bila povabljen tudi stara perjad (ostali dijaki šole) ter njihovi plenilci (profesorji).

Cepivo je bilo okolju prijazno in zelo zelo mokro. V programu smo imeli veliko iger, vendar pa vseh na žalost zaradi časovne stiske nismo mogli izpeljati.

V prvi igri so morali bodoči člani ŠGV elite prešteti, koliko črtic ima kovanec za 5 SIT. Sledil je preizkus bolj gibčnih fazanov, ki so merili moči v ravnotežju na twisterju, premazanem z milom. Kdor si je želel osvežiti obraz, je bil kot naročen za tretjo igro, pri kateri je bilo treba preluknjati vodne balone, privezane na vrv. Ker si mnogo dijakov želi ogledati svet in spoznati nove športe, smo jim mi to omogočili z igro baseballa, kjer je žogico nadomeščal vodni balonček. Naslednja igra je bila zelo preprosta, vendar za marsikoga usodna. Fazani so si morali podajati vodo iz večjega vedra v manjše. Seveda je bil lovilec ves moker. Nato smo nove dijake popeljali nazaj v svet otroštva, saj so jedli čokolešnik zmešan z vodo in mlekom. Vsakemu smo zavezali oči in mu v roke potisnili lonček čokolešnika, ki so ga morali drug drugemu spraviti v usta. Nazadnje je sledila še igra, s katero smo preverili, kako se perjad prehranjuje. Z žlico v ustih so morali prenesti koruzo s kupa v lonček.

Po delno končanih igrah (načrtovali smo namreč še tri igre), se je začelo vsesplošno obmetavanje nove perjadi z vodnimi balončki. Ta incident nam je onemogočil izvedbo programa do konca.

Vsi smo se pritoževali nad slabim ozvočenjem, ki je pripomoglo h klavrnemu koncu programa.

Na nas so celo letele obtožbe, da smo namerno izpustili zapiske, ki je ključnega pomena pri sprejemu fazanov v naše vrste. Čeprav nismo bili krivi mi (krivi so bili fazani, ker se niso takoj odzvali našemu pozivu), prevzemamo nase del obtožb. Sledilo je še zaslužen kopanje v bazenu in obvezno pospravljanje prireditvenega prostora.

Zdaj pa je vrsta na njih. Naj se izkažejo!

Nika Volk, 2.b in Klemen Maučec, 2. a

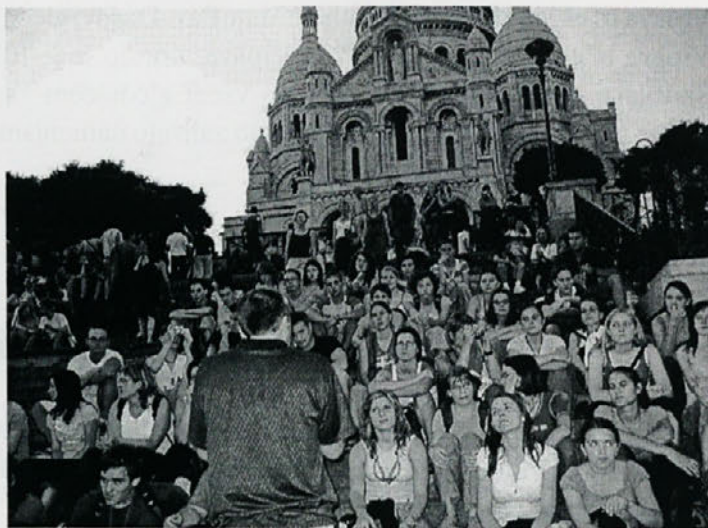
Večno mesto številka dve

Če velja Rim za večno mesto, takoj za njim sledi Pariz. Vsaka prestolnica skriva v sebi nemalo lepot, ki jih radovedne oči turistov kar požirajo. Francoska zagotovo spada mednje. Tako smo se lahko sprehodili po za Parižane vsakdanjih in dolgočasnih ulicah, za nas pa prostranih in mondenih avenijah. Izpustil nas ni skoraj noben muzej, da o drugih znamenitostih niti ne govorim. Kar pa je najpomembnejše - za nekaj dni smo zaživelj pravo pariško življenje.

Teško bi rekla, kaj me je najbolj fasciniralo. Obiskala sem že več velemest in vsako sem si zapomnila po določenih stvareh, znamenitostih ali celo dogodkih. Beseda Pariz mi tako v misli prikljiče ... francosko štruco. To dooolgo in oozko štruco dobiš tako rekoč na vsakem vogalu. In njena hrustljava skorja ... mmm ... Čeprav ni to nič v primerjavi z gurmanskimi užitki Francozov, ki jim seveda dodamo primerno visoko! ceno. Paleta raznovrstnih sirov in vrhunskih vin tako ni prišla v poštev za tanko dijakovo denarnico. Zadovoljiti smo se morali z McDonald'sovimi restavracijami, ki so nam poleg ostale "zdrave" hrane predstavljale vir prehrane v zgodnjih septembrskih dneh.

Da pa ne bi ostali le za mizo, so tu seveda še takšne in drugačne trgovine (mislim predvsem na tiste z oblačili -

prava vaba za dekleta). Za nakup v nekaterih izmed njih je potrebno kar globoko seči v žep ... Kaj pa je potemtakem sploh še ostalo v naših žepih? Morda drobtinica francoskega kruha?!

Začnem pri hrani, nadaljujem pri trgovinah - seveda je to predstavljalo le kratek čas nabitega delovnega dne. Zapolnjevali so ga razni ogledi in vse, kar spada k ekskurziji. Tako smo se šli poklonit Sončnemu kralju v Versailles in se sprehodili po mogočnem prostranem parku. Skočili smo še do Bastilije, se povzpeli na Montmartre, občudovali arhitekturo modernega dela mesta, pregledali to in ono cerkev in kapelo ter preiskali delček Louvra, tam pa pomahali Mona Lisi, ki nas kar ni spustila s pogleda. Pariz seveda ni vreden tega imena brez Eiffilovega stolpa. Na srečo smo zamudili uro, do katere je bila še dovoljena hoja po njem in smo lahko stoje uživali v panorami, ki jo je nudila vožnja z dvigalom vse do vrha. Kakšen razgled ... To morate videti. Zamuditi ne smete niti romantične osvetlitve tega spomenika zaljubljenecv. Ko bi uzrli to lepoto, bi spoznali, zakaj Parizu pravijo tudi mesto zaljubljenih, mesto ljubezni.

Seveda niso našteje vse obiskane točke. A kaj bi naštevala?! Ali bi sploh vedeli, o čem govorim? Najbolje, da se sami odpravite tja in pustite, da vas vse to očara. (Potem nadaljujemo ...)

Andreja Gregorič, 4. b

PRVI ŠPORTNI DAN 2005/2006

1. Uživali smo na raftingu...

Odhod na zabavno pot naj bi bil ob 7,30 izpred šole, a mislim, da nisem bila edina, ki je prišla že 15 minut prej. Zakaj? Mogoče zaradi tega, da si poiščem zeleni sedež na avtobusu? Kje pa! Nestrpnost, veselje ... »Oh, daj bus, štartaj že,« se mi je podilo po glavi. O, ja, oprostite! Sploh nisem povedala, kam smo šli! Na težko pričakovano raftanje!

Vožnja do Bovca je bila zelo dolga, mogoče že zaradi tega, ker smo se vsi veselili športnega dne. Čudno, saj še nikoli nisem bila zares vesela, da gremo na športni dan ... Vzdušje na avtobusu je bilo živahno in kot se spomnim, ni bilo obraza, ki ne bi bil nasmejan.

Končno smo se pripeljali do stavbe, kjer smo si priskrbeli opremo. Nato smo se spet usedli na avtobus in se odpeljali v bližino slapa Boke, kjer naj bi bil naš start. Tam se je začelo veselo opravilo - nadeti smo si morali vso gumijasto, nekoliko že obrabljeno in predvsem smešno opremo. Ta je bila sestavljena iz neoprenske obleke, anoraka, rešilnega jopiča, gumijastih čevljev, ki so bili

na prvi pogled videti veliko premajhni, in iz čelade strupeno rumene barve. Razdelili smo se v skupine in vsaka se je približala svojemu čolnu, v katerem je že sedel vodnik. Slednji se nam je predstavil in nam dal nekaj navodil. Za tem smo morali čoln »hop na rame« odnesti po klancu do

Soče. Vreme je bilo čudovito, čeprav brez sonca, voda pa naj bi imela 11,5°C, za kar pa dvomim, da je resničen podatek – bila je ledeno mrzla! Sledilo je še nekaj navodil, vkrcanje v čoln, odriv na globljo vodo, malo praktike z vesli, nato pa ... AKCIJA!!! Prvih 5 kilometrov je bil tok še kar miren. Naša posadka se je zapletla v prijeten klepet. Vodnik nam je povedal, da smo izbrali najboljši dan za rafting, saj je bila voda dovolj globoka in so bile zato brzice močnejše. Med mirno vožnjo smo imeli tudi kratko zgodovinsko predavanje. Ha, dve muhi na en mah! Raftat greš, pa še lekcijo o prvi svetovni vojni dobiš!

Kmalu smo se ustavili, da bi se vsi čolni spet zbrali. Malo smo še počofotali, saj smo bili itak že vsi mokri! Potem pa nas je čakal zanimivejši del. In res! Morali smo veslati veliko močnejše, kot v prvem delu, vozili smo se med skalami (in kakšno tudi oplazili), nekaj se nas je vsake toliko zvrnilo v čoln,

med drugim nas je tudi veliko bolj škropilo kot prej. A seveda ... prekmalu je bilo vsega konec! Čeprav se mi je na začetku 10 kilometrov zdelo ogromno, so kmalu postali kratka adrenalinska vožnja. Na cilju smo naredili še skupinsko fotografijo, potem pa naj bi nas čakalo še najtežje delo celega dne: odnesti čoln nazaj gor. Res je bilo težko in roke so bolele, ampak mislim, da ni bilo nič težjega kot zveliči neoprenske obleke s sebe (tudi tukaj smo upoštevali pravila ŠGV – fantje in dekleta posebej).

Po mučnem preoblačenju smo pomalicali, malo poklepetali, čakala pa nas je še vožnja proti domu. Šele na avtobusu nas je zazeblo, saj med raftingom nismo imeli časa misliti na to. Tako se je kar nekaj parčkov stiskalo na sedežih, veliko pa nas je potonilo v lahen, a zaslužen spanec ...

Natalija Budin, 2.a

2. Odšli smo tudi na pohod ... na Čaven ...

V torek, 20. septembra smo se učenci prvih treh razredov Škofijske gimnazije Vipava odpravili na pohod na naš nekaterim bolj ali manj znan vrh Čaven, nato pa naj bi se povzpeli še na Kucelj. Nekateri izmed učencev smo že bili na Čavnu, za druge pa je bilo to prvič. Zgodaj zjutraj smo se zbirali na avtobusnem postajališču v Vipavi in na avtobusni postaji v Ajdovščini, od koder je avtobus odpeljal naprej proti Predmeji. Športni dan so vodili štirje profesorji. Vsak izmed nas pohodnikov je dobil zemljevid, na katerem je bila označba poti. Na avtobusu smo molili jutranjo molitev in prosili Boga, da bi se imeli čim lepše, kljub dežju, ki nam ga je poslal. Pogovarjali smo se in dobili organizacijske napotke. Zaplesali

smo po vijugastih ovinkih in treh kamnitih predorih, ko smo prispeli do Predmeje, kjer smo izstopili. Vreme nam je sicer že na začetku ponagajalo. Primorska burja nam je sledila celo pot. Ko je zapihal veter, so kapljice dežja padale z listov na drevesih in zalivale mlade rožice pod njimi (beri: nas pohodnike.) Predvidevali smo, da bo na Čavnu megla. In res je bila! Nismo se mogli zadovoljiti z razgledom, zato smo si pri koči vzeli čas za počitek, kaj pojedli in popili. Družbe in priložnosti za pogovor ni manjkalo, še manj pa smeha in zabave. Čeprav pot ni bila preveč težka, smo se zaradi slabšega vremena po predlogu profesorjev raje vrnili nazaj proti Predmeji, kjer nas je že čakal avtobus. Po vožnji z avtobusom, molitvi in pozdravljanju smo odšli domov. Upamo, da bo naslednje leto tudi organiziran pohod na Čaven in da se bomo lahko povzpeli še na Kucelj ter nam bo vreme prizaneslo z dežjem.

Mateja Ličen, 1.b

3. ... in na »Luknjo« ...

V torek, 20. septembra 2005, je na ŠGV potekal športni dan. Ena izmed dejavnosti je bil pohod na Luknjo, ki je žal zaradi neugodnega vremena odpadel. Pohodniki smo se zato odpravili proti Gočam – najljepši vasi na Vipavskem. Šli smo mimo rojstne hiše g. Stanka in g. Andreja Vovka. Povzpeli smo se k cerkvi Marije Snežne na Obeluncu. G. Stanko, ki je bil z nami, nam je razložil, da je vas Goče zasnovana v obliki Andrejevega križa, kar se je s hriba v dolino lepo videlo. Nato smo šli mimo vasi Erzelj in Lenivec ter se na Slapu ustavili pri Francu Kralju, nekdanjem profesorju na naši šoli. Ker nam je vreme že precej nagajalo, smo se spustili v Vipavo, kjer se je naš pohod zaključil.

Maja Dakskobler, 1.c

O tem, da se je šolsko leto že resno začelo, pričajo že prvi uspehi na tekmovanjih. Najbolj zagreti so bili biologi. Če ste v soboto, 10. septembra dopoldan, po travnikih med ŠGV in reko Vipavo videli mlade, naj vas potolažimo, da to niso bili žurerji od petkove noči na Vipavski trgatvi, pač pa

mladi, ki so se zbrali na državnem botaničnem tekmovanju prav na Škofijski gimnaziji v Vipavi. Tekmovalo je 23 ekip iz vse Slovenije ali 36 dijakov. Ekipo sta sestavljala dva dijaka. Najprej so dijaki odšli na teren, kjer so nabrali rastline. V drugem delu so morali izdelati herbarij, rastline poimenovati in jih razvrstiti v rod in vrsto. Kot domačini smo sodelovali s štirimi

ekipami. Dve ekipi (Lucija Gregorc in Nataša Hadalin ter Andreja Fratnik in Sara Rovani) sta dosegli srebrno, ena ekipa (Polona Raspor in Luka Hrovatin) pa bronasto plaketo.

Prav tako so nas razveselili tekmovalci v gorskem kolesarjenju, kjer je Urška Primožič iz 2.a osvojila naslov državne

prvakinje v svoji kategoriji, Polona Raspor iz 4.a je bila v svoji kategoriji tretja, ekipno (fantje in dekleta) pa je ŠGV osvojila 2. mesto.

Naši dijaki tudi ne zaostajajo na tekmovanjih v znanju. Na državnem tekmovanju v razvedrilni matematiki, ki je potekalo 24. septembra v Ljubljani, je Katarina Čermelj iz 1.c osvojila 2. mesto, Jakob Valič iz 1.b pa šesto, Dominik Šurc iz 2. letnika pa je prav tako zasedel 2. mesto.

Ni kaj. Dober začetek. Naj bo takšno tudi nadaljevanje.

Zbrala in uredila Irena Krapš Vodopivec

DELOVNI TABOR V BANJA LUKI 2005

Letošnji delovni tabor v Banja Luki je bil že peti po vrsti. Udeležilo se nas ga je 17 prostovoljcev, po večini iz Škofijske gimnazije Vipava.

V nedeljo, 31. julija smo se zbrali pred dijaškim domom v Vipavi. Naša pot se je pričela s skupno sv. mašo, ki jo je daroval gospod Bogdan Vidmar. Po maši smo naložili prtljago v dva kombija, se poslovili od domačih in krenili na pot. Voznik enega kombija je bil že omenjeni gospod Bogdan, drugega pa je vozil dijak Matej. S seboj smo vzeli tudi upokojenega zidarja *Mariota* iz Spodnje

Naša delovna ekipa, v ozadju hiša, ki smo jo zgradili

Idrije. Dva člana odprave pa sta se nam pridružila malo kasneje, ker sta imela še neke opravke s pripravo likovne razstave v Sarajevu. Pot nas je vodila čez mejni prehod Obrežje, mimo Zagreba do bosanske meje, kjer so bile manjše komplikacije, vendar smo potem srečno prispeli v Banja Luko. Nastanili smo se v stari hiši blizu sedeža banjaluške škofije. Spoznali smo mlade člane mednarodne humanitarne organizacije iz Nizozemske, Belgije, Nemčije in Italije, ki so bili nastanjeni v isti hiši.

Naslednji dan smo se odpeljali v vas Motike, kjer smo v nadaljnjih petih dneh gradili hišo ženi, ki je v vojni izgubila moža in ostala sama s štirimi otroki. Ko smo prispeli na gradbišče, nas je gospa prijazno sprejela in pokazala nam je hišo, ki jo je začel graditi že njen pokojni mož. Najprej smo si ogledali, kakšna je situacija. Hiša, katero naj bi gradili, je imela obliko lože, imela je že stene in glavne tramove na vrhu. Po začetnem ogledu smo takoj pričeli z delom. Pridružil se nam je tudi zidar Rajko, ki so ga nekateri poznali že od lani. Šef Zoran pa je pripeljal material in orodje za delo. Najprej smo zabili manjše letve na rob strehe, potem pa še večje v sredini. Že po prvem dnevu smo ugotovili, da nas je za gradnjo te hiše preveč. Zato smo se razdelili v dve skupini, pri čemer je prva ostala na istem gradbišču, druga pa je bila odposlana na neko drugo gradbišče, in sicer v

Betoniranje stopnic

Šargovac. Delo je v dveh sestavih potekalo hitreje. K delu smo sedaj lahko pristopili vsi, kar prvi dan ni bilo mogoče, saj nas je bilo absolutno preveč. Naloge smo si lahko enakomerno porazdelili, eni so delali na strehi, drugi kopali, nekateri vozili samokolnice, mešali malto in beton, dve sta bili zadolženi za kuhanje kosila. Vsak izmed nas se je trudil po svojih najboljših močeh, med delom smo se tudi pogovarjali, se smejali, poslušali bosansko glasbo, med drugim smo izvedeli recept za pripravo bosanskega lonca, ter recept za krompirjev burek.

V naslednjih fazah je sledilo še mešanje malte za dozidavanje sten, kopanje jame za greznico, kopanje za ozemljitev, mešanje betona za stopnice in polaganje *creba* (strešnikov) na streho. Bili smo zelo razočarani, ker nas je sredi dela zajel obilen dež. Tako smo za en dan ostali brez dela, saj v takem vremenu nismo mogli nadaljevati. V dežju so nas doletele mnoge nevšečnosti: pred hišo se je pojavilo blato, jama nam je zalilo in celo mešalec se je pokvaril.

Zadnji dan smo se še posebno potrudili, saj smo hoteli, da bi bilo naše delo vidno in smo postorili, kolikor se je pač v deževnem dnevu dalo. Mislim, da je bilo naše delo poplačano, saj sem videl smeh in zadovoljstvo na obrazu žene kot tudi njenih otrok.

Za konec smo zapeli še nekaj slovenskih pesmi, naredili skupno fotografijo, se poslovili od domačinov in se napotili v Sarajevo.

Na poti do Sarajeva smo se ustavili še na Travniku. Tam smo si ogledali cerkev in Škofijsko gimnazijo, ki sprejme okrog tisoč dijakov.

V Sarajevu smo preživeli dva dni. Prvi dan smo se udeležili razstave Umetniki za Karitas, kjer so bili navzoči tudi Slovenci, ki živijo v Sarajevu. Po razstavi pa smo se odpravili na Baščaršijo, najstarejši del mesta. Tu smo krenili v lokal Željo in si privoščili čevapčiče in pleskavice. Pozno zvečer smo se nastanili v mladinskem domu. Naslednji dan smo najprej opravili sv. mašo v frančiškanski cerkvi, potem pa smo si ogledali Begovo džamijo na Baščaršiji. To je največja džamija na Balkanu. Neverjetno se mi je zdelo, kako lahko na tako majhnem prostoru stojijo skupaj katoliška cerkev, pravoslavna cerkev in džamija. Sledil je še dolg sprehod po Baščaršiji, kjer smo si lahko ogledali, kar smo hoteli. Prosti čas smo izkoristili predvsem za nabavo spominkov. Popoldan pa smo se že napotili na morje v Primošten Burni. Pot nas je vodila še v Hercegovino na jugu države.

Žaganje letvic za streho

Kopanje jame za greznico

V Mostarju je prav tisti dan potekalo tekmovanje v skokih z mosta v reko Neretvo. Most, ki je bil med vojno porušen, je sedaj popolnoma obnovljen in je prava znamenitost mesta. Naša pot se je zavlekla in v Primošten Burni smo prispeli šele opolnoči. Spali smo v župnišču pri don Ivu. Ta kraj je bil kot nalašč za nas, saj smo bili v majhni vasi nekaj kilometrov stran od obale in smo se lahko počeno odpočili in si nabirali novih moči. Vreme nam je malo nagajalo, saj je bilo nekaj časa sončno, nekaj časa pa vetrovno. Seveda pa nam vreme ni skvarilo navdušenja za kopanje, saj smo za to sprostitev garali ves

teden. Po štirih dneh bivanja na morju smo se poslovili od don Iva in se odpravili proti domu. Domov smo prišli pozno zvečer, se poslovili in si obljubili, da gremo naslednje leto ponovno na delovni tabor v Bosno.

Jernej Naglost

* * *

POHOD IZ VIPAVE V PREGARO

1.dan: 3.7.2005

Zbudil sem se ob štirih zjutraj. Odšel sem v kuhinjo, kjer sta nas že čakala tata in stric Darko. Nato smo ob štirih in petnajst minut odšli v semeniško kapelo k sv. maši, ki jo je daroval gospod Bogdan. Med mašo me je določil, da bom prebral prošnje, Matej je ministriral, Jernej pa je bral berilo. Pri sv. maši so se nam pridružili še Marjeta in njen mož Metodij Rigler ter Nežka Feist. Po maši smo vsi skupaj šli k nam domov, kjer nas je čakal zajtrk, ki nam ga je pripravila mama. Za zajtrk smo jedli hrenovke, kruh, jajca. Pili pa smo čaj in kavo. Mama je gospodu Bogdanu pripravila sendviče z zeleno vsebino. Med zajtrkom smo klepetali o raznih stvareh. Kmalu je prišel čas odhoda. Šel sem v dnevno sobo po nahrbtnik, ki sem ga pripravil že prejšnji dan, in si pred hišo obul pohodniške čevlje. Sledila je še skupna fotografija, nato pa smo krenili na pot.

Začetek naše poti z nekdanjega vipavskega letališča

Pot nas je vodila skozi Podskalo, drevored, mimo stare vojašnice, kjer so nas na križišču že čakali Gradiščani - Jože, učiteljica Ida, Maruša, Tomaž in njun bratranec Martin. Od tam smo prečkali glavno cesto. Nato smo jo udarili čez staro letališče - sedaj je tu trava. Tu smo pred seboj zagledali lisico, ki je takoj, ko nas je zagledala; zbežala. Krenili smo do cerkve sv. Urbana, kjer smo se za kratek čas ustavili in zmolili jutranjo molitev. Nato pa smo se odpravili v Podrago k župnijski cerkvi sv. Mohorja in Fortunata. Ko smo prišli sem, smo zmolili še angelsko češčenje ter po kratkem postanku krenili do cerkve sv. Socerba.

Pot do cerkve nas je vodila skozi gozd ter se vzpenjala. To je bil eden izmed najstrmejših vzponov na našem potovanju. Vzpon je trajal približno trideset minut. Začelo se je daniti.

Na vrhu pri sv. *Sncjrbi*, po podraško, smo se ustavili. Vpisali smo se v knjigo pohodov. Gospod Bogdan je naredil svoj osebni seznam pohodikov. Nato pa smo šli v cerkev, kjer nam je gospod Bogdan povedal, kakšen namen ima to romanje v Pregaro. Takoj zatem smo pred cerkvijo nekaj malega pojedli in popili. Nekateri starejši pa so *ruknil* (s tem mislim prebrali) malo svetogorske *pkure* - to je namreč zelo poučna knjiga, med drugim ima zelo zanimivo vsebino. To knjigo je priskrbel Darko Krapež iz svetogorske knjižnice. Učiteljica slovenščine Ida Makovec se je čudila navdušenju in tekočem branju knjige z debelimi platnicami. Po počitku smo se odpravili mimo sv. Ane, skozi Razguri in Štomaž. Ustavili smo se pri cerkvi sv. Tomaža. Zatem pa je sledil spust v dolino Raše. Hodili smo po makadamski cesti, zatem pa po lokalni cesti vse do vasi Štorje. Sonce je ves čas močno pripekalo. Od tam naprej pa v Povir. Tu smo se ustavili v gostilni Pri Hribu. Po počitku in dobri pijači smo zopet krenili na pot.

Pot do Lokve nas je vodila skozi gozd. V Lokvi smo se pred vojaškim muzejem ustavili in si odpočili. Med počitkom sem z očetom odšel v trgovino, kjer sva kupila pijače in sladoled. Ko je počitek minil,

smo se odpravili proti Kokoški. Gozdna pot se je proti vrhu strmo vzpenjala, tako da se je naša skupina nekoliko raztegnila. Pod vrhom pa smo prišli na makadamsko stezo, ki nas je nato vodila vse do koč. Čez pet minut smo prvi zagledali koč. Tu nas je že čakal oskrbnik, ki nam je postregel

Na vrhu movraškega Kuka

z joto in pijačo. Zatem so si nekateri vzeli počitek, nekateri pa so se na račun teh zabavali, kar je bil vzrok za smeh. Zvečer smo se pogovarjali o raznih stvareh in si pripovedovali smešne zgodbe. Nato pa je napočil čas spanja. Ura je bila deset. Pripravili smo si postelje in zaspali. Na takih udobnih posteljah je vsakdo imel miren spanec. Gospodu Bogdanu pa se je postelja udrla.

2.dan: 14.7.2005

Zjutraj smo se zbrali pri zajtrku, potem smo se z oskrbnikom in oskrbnico še fotografirali ter se poslovili. Na poti smo se ustavili, da smo zmolili hvalnice, nato pa smo pot nadaljevali skozi vas Vrhpolje, zatem pa po gozdni poti do Kozine. Na Kozini smo si ogledali pivovarno Mahnič. Po ogledu so nas povabili še v gostilno na pijačo. Tu je bil tudi počitek. Po počitku so si nekateri na trgu kupili slamnike, takoj zatem smo pot nadaljevali proti Hrpeljam. V Hrpeljah smo v cerkvi sv. Antona imeli sv. mašo. Po maši smo si na pokopališču natočili vodo, nato pa smo krenili proti Slavniku. Pot je bila dolga, hodili smo po gozdni poti, približno tri ure. Med potjo smo se večkrat ustavili, saj je bila na posameznih odsekih pot zelo strma. Poleg tega je sonce močno žgalo skozi drevesne krošnje, zato so si starejši vzeli odmor, da bi prebrali knjigo z naslovom Svetogorska pokora - to je tista knjiga z debelimi platnicami. Mi mlajši pa smo ta čas pili malinovec. Tik pod vrhom pa nas je ujel rahel dež. Ko smo prispeli na vrh, je nehala deževati. Spet je posijalo sonce. Bili smo močno utrujeni, zato smo se zleknili na klopi pred koč. Potem smo šli jest. Po jedi pa smo si pripravili postelje. Večerilo se je. Pred koč smo opazovali morje in sončni zahod. Nato smo se v koči pogovarjali o raznih stvareh. Kmalu je sledilo spanje. Odpravil sem se v s posteljo, a sprva nisem mogel zaspati. Zato sem se še nekaj časa pogovarjal z Jernejem, dokler naju ni premagal spanec. V tej noči se je zgodila še ena "poškodba" postelje. Tokrat se je postelja udrla Tomažu. Za nami je bila najkrajša tura.

3.dan: 15.7.2005

Napočil je tretji dan pohoda. Pohod naj bi bil danes najdaljši in najbolj naporen. Tako kot vse dni smo tudi danes okrog šeste ure zjutraj imeli zajtrk. In sicer maslo, marmelada, kruh, čaj in kava. Takoj po zajtrku smo se pripravili za odhod in odšli. Čez nekaj sto metrov smo se ustavili. Zmolili smo hvalnice, nato pa nam je gospod Bogdan nekaj povedal o Šavrinkah.

Zatem je sledil spust v dolino. Trajal je približno pol ure. Ko smo prišli v vas Podgorje, smo si pri vodni črpalki natočili vodo in se odpravili naprej. Hodili smo po makadamski poti, ker je bila hoja hitra, se je skupina raztegnila. Takrat smo med hojo vsi iz prve skupine bili tihi. Čez nekaj časa

Le kje smo zdaj?

smo se ustavili, da bi počakali še ostale iz druge skupine. Ko se nam je druga skupina priključila, nas je g. Bogdan vprašal, kam toliko hitimo, dejal je, da so oni medtem premišljevali. Tata pa mu je odgovoril, da je imel tudi vsak iz prve skupine svoje premišljevanje (ker smo bili tudi mi tiho). Zatem smo zavili na gozdno pot ter prečkali Kraški rob. Sledil je še en spust. Prišli smo v vas Zazid. Tu smo pri majhni postaji prečkali železnico in se odpočili. Medtem je mimo nas pripeljal vlak. Potem smo se odpravili proti Movražu. Ker je bila hoja zopet precej hitra, je g. Bogdan mojemu očetu predlagal, da bo on vodil skupino. Dejal je še, da jo bo vodil z enakim tempom. Čez nekaj sto metrov se je pot začela strmo dvigovati. Moj oče je prehitel kolono. Med prehitevanjem ga je g. Bogdan opozoril, da gre prehitro. Toda moj oče mu je v šali odvrnil, da ohranja isto tempo, kakršen je bil prej v ravninskem delu poti.

V Movražu smo se v cerkvi sv. Marije pripravljali k sv. maši. G. Bogdan je iskal in določil prostovoljca. Njegova naloga je bila, da prinese mašno vino. Seveda ga je tata prostovoljno ocenil in pokusil. Ugotovil je, da je dobro. Iz kantine ga je prinesel v cerkev, nato se je začela sv. maša. Po maši nam je prijatelj gospoda Bogdana pripravil bogato kosilo - mineštra iz bobičev (mlade koruze), kruh, krompir, kuhano meso, sadje, piškoti, sok. Po kosilu smo imeli do cerkve sv. Kirika križev pot. Nato je bil pri cerkvi počitek. Zatem smo pot nadaljevali preko meje s Hrvaško v vas Mlini. Od tam naprej pa proti Pregari. Hodili smo po gozdu. Začelo se je temniti. Čez nekaj časa smo z gozdne poti prišli na makadamsko. Prišli smo v vas Abrami. Potem smo šli mimo cerkve sv. Simona ter pot nadaljevali v Pregaro. Od daleč se je videlo zvonik cerkve sv. Marije v Pregari.

Cerkev v Pregari

Ko smo prispeli do prve hiše, so domačini takoj prepoznali gospoda Bogdana, ki je bil tam župnik. Takoj so nam postregli s pijačo. Ko smo šli proti župnišču, so nas na poti domačini vabili, naj pridemo k njim v kantino. Bila je že tema. Mi pa smo se odpravili proti staremu župnišču, kjer smo večerjali in prespali.

4.dan: 16.7.2005 Marija Karmelska - slovesnost ob 100-letnici cerkve v Pregari.

Na zadnji dan smo zajtrkovali na župnijskem dvorišču, potem smo zmolili hvalnice ter imeli refleksijo. Po refleksiji pa sta nam Tomaž in Ida pripravila kosilo. Po kosilu je sledil počitek, popoldne pa slovesna maša. Med mašo je gospod škof Metod Pirih blagoslovil oltar. Maše se je udeležilo precej ljudi. Po maši so farani imeli praznovanje, mi pa smo se odpravili domov.

Še dolgo nam bo ta pohod ostal v lepem spominu.

Pohoda se je udeležilo 13 udeležencev. Trajal je tri dni. Najstarejši udeleženec je bil star 63 let, najmlajši pa 12. Vsak dan smo povprečno prehodili med 35 in 40 kilometri. Celotna pot je bila dolga približno 110 kilometrov. Najkrajša tura je bila 2. dan, najdaljša pa 3. dan.

Prva dva dneva smo prespali v kočah, na Kokoški in Slavniku. Zadnjo noč pa smo spali v starem župnišču v Pregari. Prehodili smo številne vasi in vedno, kadar smo šli v gostilno, nas je s pijačo vedno počastila hiša. Zadnjo noč smo večerjali na župnijskem dvorišču, domačini pa so nam prinašali same dobrote.

Vsi ljudje, ki smo ji srečali na pohodu, so bili gostoljubni in radodarni. Hvala vsem.

Andrej Naglost

Opombe:

*svetogorska pokora - žgana pijača, ki so jo skrbno pripravili patri na Sv. gori
kantina - Istrska vinska klet*

ZAČETEK ŠOLSKEGA LETA 2005/06

Prvi september je za nas poseben dan. Odet v toploto poletnega sonca, poln živžava, zgoščenega prometa, rumenih rutic, veselih otroških glasov; nekoliko manj sproščenih obrazov staršev, ki peljejo svoje otroke prvič v šolo.

Načrtovanje za novo šolsko leto se prične že več mesecev prej: vpis v prvi razred, napoved števila učencev in oddelkov za naslednje šolsko leto; za učence in starše odločanje o nivojih in izbirnih predmetih; za vodstvo šole seštevanje pedagoških in vseh ur – predvsem pa težavna naloga: kako zagotoviti vsem učencem ustrezne pogoje, da bodo lahko razvijali vse svoje sposobnosti; kako razporediti delo, da bodo vsi zaposleni približno enako obremenjeni in da ne bo nihče ostal brez potrebnega števila ur. Težka naloga ob vsesplošnem varčevanju; enačba, ki se žal vedno ne izide. Res sem zelo zadovoljna, ker mi letos še ni bilo treba reči nikomur od lanskoletnih sodelavcev, naj si išče delo drugod – in bojim se naslednjih let, če bom zaradi spremenjenih pogojev dela to morala storiti.

Letošnje počitnice so bile na naši šoli predvsem »gradbeno – obrtniške«. Poleg nujnega pleskanja in popravila ometa v Podnanosu smo zaključili z ometi in policami tudi v lanski jeseni vgrajenim novim oknom na podružnici Goče. Tu so učenci in učitelji pogrešali kabinet, ki bi bil hkrati primeren za delo z manjšo skupino otrok in za računalniško opismenjevanje. Naša hišnika sta se res potrudila in z leseno pregradno steno razdelila (pre)veliko učilnico v dva manjša primerna prostora. Največ sprememb je doživela stavba matične šole v Vipavi: pleskanje hodnikov, menjavanje dotrajanih lesenih oken v treh učilnicah in kar nas je najbolj razveselilo – ureditev prostorov v mansardi. Pridobili smo velik in svetel likovni »atelj« in tako sprostili učilnico za višje razrede v starem delu stavbe. Na levi strani pa sta večja prostora za različne dejavnosti nižjih razredov.

Za prvošolce smo v prvem šolskem dnevu na podružnicah in v Vipavi pripravili nekaj posebnega. Skupno s starši so prišli v šolo; dobrodošlico so jim izrekli starejši učenci, učiteljice in vzgojiteljice. Pričakovali so jih s pesmicami, igrami, pravljičami – v Vipavi s prav prisrčnim nastopom v avli. Vključili so tudi prvošolce, ki so se že prvega dne naučili novo pesmico.

Letos imamo na šoli prvič devetošolce. Z nivojskim poukom in izbirnimi predmeti smo si pridobili kar nekaj izkušenj; prvič bomo v maju izvajali nacionalno preverjanje znanja celotne generacije. Do takrat pa čaka učence in vse delavce še mnogo skupnega dela: izvesti programe dela, se učiti, medsebojno sodelovati, znati vsak dan več.

Prvošolci se navajajo na šolski red, njihovi razigrani glasovi polnijo naše hodnike, avlo in jedilnico, drugošolci jih od strani opazujejo in si šepetajo med seboj: » Pa smo res že precej večji od njih«. No, saj veste – mi nismo bili taki... (to si misli vsak)- toda šola niso puste učilnice, table, kabineti - šola so glasovi, barve, je vrvenje, smeh, petje, tudi poskakovanje; skratka: šola smo ljudje, ki drug na drugega vplivamo, ki se drug od drugega učimo.

Naši tretješolci se učijo plavanja – še posebej se moram zahvaliti Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka Vipava za uporabo njihovega pokritega bazena. Plavanje v topli vodi pomeni otrokom sprostitev in razbremenitev strahu pred vodo. Zaradi odličnih pogojev pričakujemo, da bodo vsi »splavali«.

Člani dramskega krožka, ki so z odlično predstavo Pika Nogavička nasmejali publiko, so si pegaste navihanke ogledali v Velenju na Pikinem festivalu.

Tisti »srednji« – še učenci osemletke, se v tretjem in četrtem razredu učijo po utečenih programih. Težje je za petošolce – dobili so nove sošolce, prišli k pouku na centralno šolo (znajti se morajo po razgibani stavbi, v večji skupnosti), dobili več učiteljev – verjemite, da je že branje voznih redov avtobusov in naših urnikov prava spretnost. Ki se je hitro naučiš. Pomaga lahko tudi dežurni učenec. Sedmošolci, še lani petošolci, se soočajo z izbirnimi predmeti. Saj ne, da jim ne bi bili všeč –le sedmo uro je včasih takoo težko čakati.

V tem šolskem letu bomo poleg pouka izvajali športne, naravoslovne, kulturne in tehniške dni. Kljub spremenljivemu vremenu smo učence že popeljali na jesenske pohode v naravo in izvedli preizkus plavanja za petošolce..

Osmošolci so občudovali lepoto Soške doline z raftov na gladini reke, devetošolci pa so na tehniškem dnevu eksperimentirali v Ljubljani in Bistri, ter občudovali eksponate v tehniškem muzeju.

Sedaj, v začetku oktobra, bodo »stekle« tudi interesne dejavnosti. In upam, da se bo utrip življenja naše šole uravnotežil – ne umiril, ne vrnil v rutino, ampak, da se bomo z učenci in starši »ujeli« na skupni poti k postavljenim si ciljem.

*Alenka Nusdorfer - Bizjak,
ravnateljica*

PIKIN FESTIVAL

V soboto, 1. oktobra, smo se učenci dramske skupine OŠ Vipava udeležili Pikinega festivala v Velenju. Oglede smo dobili v dar, ker smo dve leti intenzivno igrali predstavo Pika Nogavička.

V Velenju smo se najprej sprehodili po prizorišču festivala okrog Velenjskega jezera in naredili veliko lepih fotografij. V enem izmed šotorov so nam predlagali, naj se udeležimo nagradne igre. Zbirati smo morali žige in narediti vsaj štiri izdelke. Izpolnjeni kartonček smo odnesli na informacije in vsi smo dobili nagrade. V dvorani smo si lahko kupili kak spominček. Tam smo srečali tudi pravo Piko Nogavičko in se z njo fotografirali. Tako je čas hitro minil in že smo bili na poti domov. Bilo je nepozabno in ta dogodek nam bo ostal v lepem spominu.

Anja Ličen, 5.a/8

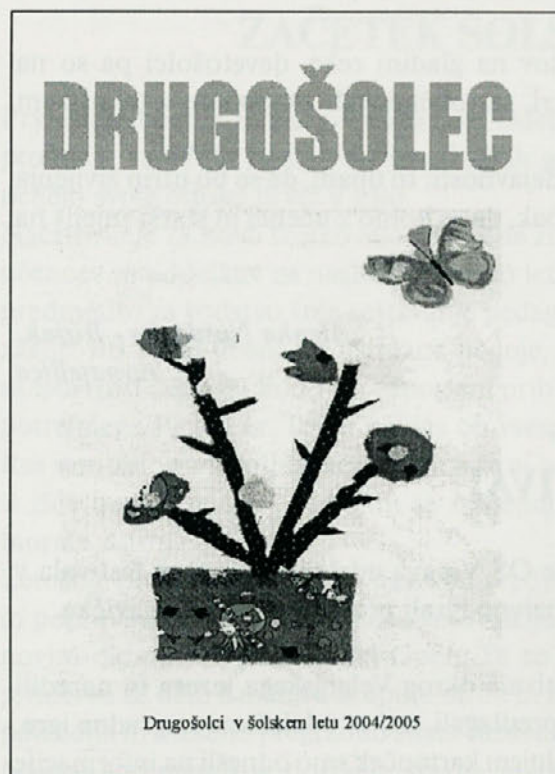

Lepega sobotnega jutra smo odšli na Pikin festival. Odpeljali smo se s kombijem. Vozili smo se tri ure. Že pot je bila vesela. V Velenju smo najprej hodili s hoduljami, jedli bonbone, gledali razstavo zajčkov. V šotorih so bile delavnice, v katerih smo zbirali žige za končno nagrado. Naredili smo zapestnico, verižico, ličen nakit. Nagrada je bila balon in Pikina slikanica. Učiteljica Damjana nam je naredila frizure, na lička smo dobile pike. Seveda smo srečali tudi pravo Piko Nogavičko. Več vam pa ne povem, ker je bilo tako lepo, da morate drugo leto kar sami v Velenju doživeti Pikin festival v živo.

Nana Kodelja, 3.b/8

NOV KAMENČEK V MOZAIKU USTVARJANJA

Tudi letos smo ob zaključku šolskega leta z razrednim glasilom v mozaik ustvarjanja dodali nov kamenček. Dodala ga je vsaka učenka in vsak učenec posebej na svojstven način v obliki govornega in pisnega sporočanja ter likovnega izražanja. V šopek spomina pa ga je z naslovnico, ki jo je oblikovala iz blaga, povezala Veronika Česnik.

V glasilu DRUGOŠOLEC so zbrani dragoceni zapisi učencev 2.a razreda, ki so nastajali večinoma pri pouku v preteklem šolskem letu 2004/2005.

»Človek ima veliko življenjskih prostorov: svoje stanovanje, delovno mesto, kraj ali pokrajino, v kateri živi. Najpomembnejši pa je SVET MISLI. Tudi v njem so stene in vrata, ožine in širjave, omejitve ali brezmejna svoboda.« je v uvodu v knjigo napisala pisateljica Cora Besser-Siegmund. Otrokom je potrebno razvijati svet misli in jih vzpodbujati, da ga bodo po svoje oblikovali.

Učenci so si zelo radi izmišljevali zgodbe in si jih pripovedovali. Najraje so pisali o dogodkih, ki

so jih doživeli, pa tudi zgodbe ob slikah so ustvarjali. Poslušali so starše, ki so jim pripovedovali, kako so se smučali včasih, in to zapisali. Ob pesmi, ki smo jo brali, so ustvarjalno pisali nove kitice, pa tudi svoje pesmice in uganke so zapisali. Dotaknili smo se tudi EKO teme.

Vabim Vas v njihov svet, da spoznate delček tega ustvarjanja!

Marija Nabergoj

Uganke – zavožlane zanke

Špika v dlan, to je _ _ _ _ _

(kostanj)

Aljaž

Ima repek, a ni miš.

Ko jo razrežeš,

ji teče kri,

a nič je ne boli.

(rdeča pesa)

Veronika

Po polju teče

in pšenico meče.

(kombanj)

Blaž

Najprej bel cvetek na vrtni gredici,

poleti zrel sadež z rdečimi lici.

Kadar mama sadno kupo naredi,

dišeči sadež se s smetane smeji.

(jagoda)

Da ji smokva je ime,

ve že mali Žiga.

A še drugo ima ime,

rečemo ji _ _ _ _

(figa)

Patrik

Sonce in mavrica

Sonce in mavrica sta se igrala na nebu. Sonce je plezalo po mavrici. Mavrici je bilo zelo toplo. Poklicala je nevihto, ki je spustila blisk in grom. Mavrici ni bilo več vroče in je izginila. Sonce je ostalo samo in se je jezilo na nevihto. Nevihta pa je povedala, da jo je sama mavrica poklicala. Nevihta in sonce sta se prepirala in začelo je deževati. Prišla je mavrica in se pokazala v vsej svoji lepoti. Nevihta in sonce sta se nehala prepirati in postala sta prijatelja. Sonce je predlagalo, da bi se skupaj igrali.

In še danes se sonce, mavrica in nevihta igrajo skupaj na nebu.

Pripovedovali so vsi učenci

Naše rime

Na travniku roža cveti
in se soncu smeji.

Luna čez dan se skrije,
ponoči pa na nebu zasije.

Ogenj ima zublje rdeče,
pazi, da te ne opeče!

Ema

Zajec skače in si raztrga hlače.

Sindi skače, laja, ropota
a nikogar ni doma.

Sredi gozda zajec spi,
mimo njega lisica hiti!
V trenutku zajec se zbudi
in vpraša, kam se ji mudi.

Karin

Pisali smo pesmice in uganke o ločilih

Sem zvit in odkrit,
pika je moja prijateljica
in oba sva tudi soseda.
Stojiva na koncu povedi.
Veste, kdo je to? Vprašaj
Manca

Vprašaj je zvit, ker ga boli hrbet.
Klicaj je na piki, ker ne more sedeti.

Aljoša

Pika je na koncu povedi in skrbi, da je vse
v redi.

Karin

SREČANJE Z NEKDANJIMI GOJENCI IN UPOKOJENIMI SODELAVCI CENTRA

V Centru za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka smo ob praznovanju 40-letnice delovanja v mesecu oktobru organizirali srečanje z nekdanjimi gojenci in upokojenimi sodelavci. Skupnega srečanja več generacij se je udeležilo preko 230 udeležencev; nekdanjih gojencev s spremljevalci (starši, sorodniki, strokovni delavci, prijatelji) in upokojenecv.

Torto nam je pomagala razrezati slavljenska g. Marija Bajc

gojencev in njihovih staršev je bilo ganjenih ob ponovnem snidenju z nekdanjimi strokovnimi sodelavci ali gojenci.

Po pozdravu in nagovoru ravnateljice je sledil kratek kulturni program, ki so ga pripravili sedanji gojenci pod vodstvom mentoric. Nastopila je plesna skupina Vrtiljak, ki je še enkrat dokazala, da invalidski voziček ni ovira za kreativno-umetniško plesno izražanje. Zaigrali so tudi člani inštrumentalnega ansambla. Sledil je voden ogled po Centru. Nekdanje gojence, zlasti tiste iz prvih let, je presenetila predvsem velikost ustanove, njeni prostori in oprema. Največje občudovanje pa je bilo namenjeno terapevtskemu bazenu, saj takšnega premorejo le redke ustanove. Tako skoraj ni bilo prostora v Centru, da ga nekdanji učenci in spremljevalci ali nekdanji zaposleni delavci ne bi pogledali. Po kosilu, ki so ga pripravile naše odlične kuharice, je sledilo skupno druženje ob glasbi in zabavi. Stekli so številni pogovori med nekdanjimi gojenci, kot npr. »Se še spomniš...«, med starši in gojenci ter strokovnimi delavci.. Mnogi nekdanji gojenci so se z nostalgijo spominjali časov, ko so bivali v Centru, obujali so zanimivosti, tudi kakšen »posebno zanimiv pripetljaj ali spodrsalj« se je našel in izzval salve smeha. Sedaj že odrasli nekdanji gojenci so mi zaupali, da so se včasih počutili preveč izolirane in da so imeli premalo svobode. Prenekateri starši so povedali, da se njihovi, sedaj že odrasli otroci, z veliko naklonjenostjo spominjajo šolanja in usposabljanja v Vipavi in si želijo pogostejših stikov. Refleksija staršev ni

Ponovno srečanje gojenk

mogla tudi mimo stvari, ki so jih včasih težile: redki stiki med otroki in starši, neorganizirani prevozi otrok, izoliranost zavoda, slabši bivalni prostori, nezmožnost izražanja verskih čustev, občutek, da o svojem otroku ne odločajo sami in podobno. Opazili pa so spremembe tudi v samem kraju Vipava, njeni neposredni okolici in prometni dostopnosti. Iz razgovora s starši sem ugotovila, da se zavedajo dejstva, da sta v tem času stroka in družba kot celota naredili veliko na področju izobraževanja otrok s posebnimi potrebami ter da je sedaj za te otroke bistveno bolj poskrbljeno.

Veliko se nas je zbralo v Centru

Upokojene sodelavke so bile predvsem presenečene nad posodobitvami in novimi pridobitvami, ki jih je v tem času Centru opravil, vsaka si je ogledala svoj »nekdanji delovni prostor«. Kot zanimivost lahko navedem podatek, da se je v Centru v 40 letih upokojilo 40 sodelavcev in sodelavk, kar 33 jih je iz občine Vipava.

Srečanje smo zaključili s slavnostno torto, ki jo je pomagala razrezati naša najstarejša upokojenka, 89-letna gospa Marija Bajc iz Vipave, ki je prav tisti dan imela rojstni dan. Še vsa čila in zbrana ni pozabila vprašati, kako se v Centru imamo, med drugim pa mi je povedala, da je bila tu zaposlena 10 let kot čistilka.

Skupno druženje z zanimivimi pogovori se je nadaljevalo v pozne popoldanske ure, slovo je bilo za nekatere prav težko.

Mnogi odpuščeni gojenci so nam zaupali, da si želijo pogostejših srečanj, vsi pa smo si obljubili, da se ponovno snidemo ob naslednji okrogli obletnici - 50-letnici Centra.

*mag. Erna Žgur Černigoj,
v. d. ravnateljice*

MODEL ČEZMEJNEGA KULTURNEGA SODELOVANJA MED SLOVENIJO IN ITALIJO

V okviru projekta INTERREG IIIA ITALIJA-SLOVENIJA 2000-2006 smo se predstavniki iz Centra JPV in OŠ Drago Bajc iz Vipave udeležili mednarodnega srečanja v Cortino di Fratta, ki ga je organizirala skupnost občin Teglio Veneto in Fossalta di Portogruaro. Cilji tega projekta so naslednji: spoznavanje potreb in zmožnosti predstavnikov iz več držav, spodbujanje medsebojnega čezmejnega sodelovanja in oblikovanje delovnih skupin za pripravo projektov ter nadgradnja izobraževalnega projekta.

Partnerji v tem projektu iz Slovenije so poleg občine Vipava še občini Piran in Koper (Pokrajinski in Pomorski muzej), italijanska skupnost iz Kopra in UMMI (ustvarjalnost mladih-morje interesov). Do sedaj so se na občinski ravni vključeni partnerji sestali že dvakrat.

Prvi del srečanja je potekal v Teglio Veneto, kjer je vse udeležence pozdravil podžupan. Sledila je predstavitev partnerjev iz Italije, Slovenije in Švice. Obravnavane teme so bile: didaktika umetnosti, didaktika zgodovine, knjižničarska dejavnost in eksperimentalna arheologija. Večina predstavitev je obsegala različne muzejske programe, ki bi bili primerni za skupne medsebojne izmenjave na nivoju več držav. Tako so se predstavili naslednji muzeji:

- Pomorski muzej iz Pirana
- Pokrajinski muzej iz Kopra
- Il Museo in erba iz Bellinzona (Švica)
- državni arheološki muzej iz Veneta in njihova muzejska didaktika.

Predstavljena je bila tudi knjižnična dejavnost – Projekt Pisana knjižnica iz občine Portogruaro. Obsežnejša je bila tudi predstavitev programa Dimenzije kulture (smernice poučevalnega projekta, ki je predstavljala dejavnost vzgoje umetnosti). Iz Slovenije je svoj projekt predstavila še predstavnica UMMI, v okviru Zavoda za izobraževanje, kulturo in mladinski center.

Po kosilu je sledil ogled prenovljenega in adaptiranega stavbnega kompleksa v Cortino di Fratta. Direktor muzeja nam je predstavil kratko zgodovino vile, njeno vlogo danes, predvsem pa neizkoriščene možnosti za kraj in širšo predstavitev dežele z organiziranjem restavratorske delavnice, manjšimi lokali za domače umetnike, predstavitev domače obrti in podobno. Podobno kot pri nas se tudi pri njih srečujejo s pomanjkanjem denarja, ki bi bil namenjen turistično-umetniški dejavnosti.

Sledila je predstavitev dejavnosti dveh vzgojno-izobraževalnih ustanov iz občine Vipava. Kot prvi se je predstavil Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka. V svoji predstavitvi je prikazal različnost predšolskih, šolskih, vzgojnih, zdravstvenih, socialnih in terapevtskih programov. Predstavitev je obsegala možnost izvajanja različnih terapevtskih programov, ki v svoje osnovno delovanje vnaša različne vidike umetniškega izražanja. Tako so bile predstavljene razširjene šolske in terapevtske dejavnosti s poudarkom na vključevanje otrokovih močnih področjih z vidika različnih oblik kreativnega umetniškega izražanja. Center se je predstavil še s svojo Plesno skupino Vrtiljak, katere posebnost je ples na invalidskih vozičkih in z njimi. Ples je tu sredstvo učenja, terapije in umetniškega samodoživljanja ter izraznosti.

Nato je bila predstavljena OŠ Draga Bajca iz Vipave s svojimi zanimivimi razširjenimi programi (pevske zbori, astronomska dejavnost in opazovalnica na Nanosu, v okviru izbirnih predmetov: turistični krožek in učenje italijanščine, tradicionalni likovni EX-tempore, mladi tamburaši, letne šole v naravi – projekt Nanoška planota...). Obe predstavitvi sta bili za italijanske partnerje zelo zanimivi in izraženi so bili interesi za medsebojno sodelovanje.

Sledilo je razpravljanje o naši skupni nalogi in predlogih, ki bi bili zanimivi za vse partnerje, ter pripravi skupnega mednarodnega projekta, s katerim bi kandidirali za sredstva iz evropskih skladov. Razprava je pokazala našo različnost, predstavniki muzejev so zagovarjali svoje projekte, ostali smo se poskušali vključiti z novimi in razširjenimi programi na vzgojno-kulturno področje.

Razprava je bila zaključena s povabilom, da v roku enega meseca pripravimo svoje projekte, s katerimi želimo sodelovati.

Srečanje je bilo zanimivo in poučno, po končani predstavitvi smo se zadržali v kratkem pogovoru, kjer smo predstavniki Centra in OŠ Vipava italijanskim partnerjem predlagali možnosti skupnega sodelovanja:

- izvedba učno-kulturne poti po Vipavi in njeni okolici (učenci – turistični vodiči)
- mednarodni likovni EX-tempore na nivoju osnovnih šol
- izmenjava učencev na astronomski opazovalnici
- izvedba kreativnih likovnih, plesnih, glasbenih delavnic
- sprostitevno-terapevtske igre v bazenu

Predlogi so se jim zdeli zanimivi in primerni, to, ali bo možna tudi skupna izvedba in realizacija, pa bo pokazal čas.

mag. Erna Žgur Černigoj

KRONIKA ŠOLE SMUČANJA

V Centru Janka Premrla Vojka smo letos praznovali petnajsto obletnico šole smučanja. Pričeli smo leta 1991, ko je Specialna olimpiada organizirala prvi seminar za vaditelje smučanja. Nakupili in sposodili smo si nekaj opreme in pričeli z vadbo na Kaliču. Vsakodnevne vožnje so bile naporne in zamudne, pa tudi snega ni bilo dovolj, zato smo od leta 1993 dalje šolo smučanja organizirali na mariborskem Pohorju. Ker se je Pohorje izkazalo kot optimalen kraj, smo lokaciji ostali zvesti vsa leta doslej.

Hotel, v katerem bivamo, je ob smučišču, velika prednost pa je tudi v tem, da imamo možnost nočne smuke. Tereni so primerni tako za začetnike kot tudi za boljše smučarje.

Ker smo v naši regiji edina institucija, ki se ukvarja s smučanjem otrok z motnjami v gibalnem razvoju, smo pred petimi leti naš program razširili. Storitve smo na pobudo staršev ponudili tudi drugim ustanovam v regiji. Odzvalo se je kar šest ustanov. Zunanji člani se nam pridružijo vsako leto.

Šola smučanja deluje v okviru Šolskega športnega društva, tekmovanja pa potekajo pod okriljem Specialne olimpiade. Poteka v treh sklopih: suhi treningi, šola smučanja, tekmovanje. S suhimi treningi pričnemo navadno v oktobru. Potekajo enkrat tedensko pod vodstvom fizioterapevtov po metodi švicarske terapevtke Anne Marie Ducommon. Namen teh treningov je vzpostavljanje ravnotežja, izboljšanje koordinacije, korekcija nepravilnih gibov in izvedba čimbolj pravilnega gibanja, ki ga bo otrok potreboval za aktivnosti na snegu.

Kondicijski treningi potekajo skozi vse leto v telovadnici Osnovne šole Vipava pod vodstvom specialnih pedagogov. Njihov namen je večanje in ohranjanje splošne telesne pripravljenosti, razvoj osnovnih gibalnih sposobnosti ter navajanje na tekmovalno situacijo.

Šola na snegu traja pet dni za vsako skupino. Zaradi velike razlike v starosti in smučarskem znanju jo izvajamo v dveh terminih: za mlajše, ki potrebujejo individualno delo in položne terene, ter starejše, ki smučajo večinoma v skupini in potrebujejo bolj strme terene in nove izzive.

Vadimo alpsko smučanje, od drsenja do težjega veleslaloma, tek na smučeh in krpljanje.

Učenje prilagajamo posebnostim otroka. Naše načelo je, naj šola ne bo prilagojena učitelju, da poučuje, temveč učencem, da se učijo.

Zaradi motenj v duševnem in gibalnem razvoju potrebujejo naši smučarji poseben pristop. Pogoji za uspešno dejavnost je timsko delo. Dejavnosti na snegu vodimo vaditelj smučanja, specialni pedagogi, fizioterapevt, medicinska sestra in po potrebi tudi prostovoljci.

Vsako naučeno spretnost je potrebno velikokrat ponoviti v različnih situacijah. Upoštevati je potrebno načelo postopnosti. Pozorni smo, da ne preskakujemo faz v procesu učenja. Veliko časa, včasih tudi več let, posvetimo fazi prilagajanja. Učimo se preko igre, da je učenje zabavno. Pri vadbi uporabljamo različne rekvizite: obroče, palice, žoge, vrvi, markirne stožce, za mlajše tudi kak posladek.

Tudi pri starejših otrocih se za utrjevanje in izboljševanje smučarskega znanja poslužujemo različnih iger in vaj z rekviziti. Pri slednjih dajemo poudarek izboljšavi smučarske tehnike, privajanju na različne terene, povečevanju hitrosti in pripravi na tekmovanje.

Hoja in tek na smučeh sta primerna predvsem za otroke, ki imajo veliko potrebo po gibanju in strah pred hitrim drsenjem.

Krpljanje je novejša disciplina Specialne olimpiade, ki omogoča otroku varno premikanje na snegu in povečuje telesno pripravljenost. Omogoča uživanje na snegu tudi takrat, ko je malo snega in v času, ko ne vozijo vlečnice, predvsem pa se discipline poslužujemo kot popestritvene dejavnosti.

Zadnji dan vedno organiziramo tekmovanje in vsem otrokom podelimo priznanja za trud.

Po vsaki končani smučarski sezoni pripravimo skupno druženje za vse udeležence skupaj s starši. Ogledamo si videoposnetke ter ugotavljamo napredek otrok glede na zastavljene cilje.

Šola smučanja omogoča poleg smučarskega znanja, ki je njen osnovni namen, istočasno tudi uresničevanje naslednjih ciljev:

- navajanje na samostojnost (oblačenje, obuvanje, skrb za opremo, točnost, novi pogoji bivanja...)
- širjenje socialnih stikov
- znajdenje v novem okolju
- izboljšanje samopodobe
- spoznavanje zimskih razmer
- urjenje tekmovalne spretnosti, spoznavanje športnih pravil
- navajanje na tekmovalno situacijo
- integracijo v širše okolje

Specialna olimpiada vsako leto organizira tekmovanja, dvodnevne Zimske državne igre ali enodnevni turnir v alpskem smučanju in teku na smučeh ter krpljanju. Naši smučarji se od vsega začetka redno in uspešno udeležujejo na vseh državnih tekmovanjih, ki so kriterij za uvrstitev na svetovna tekmovanja. Kot člani državne reprezentance Slovenije smo sodelovali na svetovnih zimskih igrah v letih 1993. v Schladmingu, 1997. v Torontu, 2001. v Anchorageu, 2005. v Naganu. Ponašamo se z mnogimi medaljami.

K uspehom naših smučarjev so pripomogli tudi številni donatorji in sponzorji. Za naslednjo smučarsko sezono nam je del stroškov s svojim prispevkom že pokrila Lions klub iz Ajdovščine in Občina Vipava.

Tanja Princes

SVETOVNE ZIMSKE IGRE SPECIALNE OLIMPIADE, NAGANO, JAPONSKA

Specialna olimpiada je bila ustanovljena z namenom omogočiti osebam z motnjami v duševnem razvoju udeležbo na športnih treningih in tekmovanjih. Posebnost programa je v tem, da vsakemu tekmovalcu ponuja priložnost za zmago. Tekmovalce se namreč glede na spol, rezultat s predtekmovanja in starost, razdeli na manjše grupe, »divizije«. Znotraj svoje skupine ima ob enakovrednem športnem boju vsak priložnost zmagati.

V času od 26. februarja do 5. marca so na Japonskem, v olimpijskem Naganu, potekale svetovne zimske igre Specialne olimpiade. Slovenci smo se iger udeležili s štiriindvajsetčlansko ekipo, 16

Ekipo na letališču

tekmovalcev in 8 trenerjev. Sodelovali smo v dveh športnih disciplinah - alpskem smučanju in tekih na smučeh. Igre so se začele že s prihodom olimpijskega ognja na Brnik. Olimpijsko baklo je pričakala celotna ekipa in tako že doma doživela duh olimpijskega gibanja.

Na Japonskem so bile vse ekipe najprej gostje posameznih mest. Tako imenovani Host town program poskrbi, da se ekipa privadi na nove razmere, spoznava ljudi in običaje ter seveda trenira za nastop.

Našo ekipo je gostilo mesto Takayama. Z domačini smo preživeli tri čudovite dneve.

Nastanjeni smo bili v rehabilitacijskem centru, kjer smo se prilagodili nekaterim navadam domačinov. Japonci so zelo čisti ljudje. Preden vstopijo v prostore, si vedno sezujejo čevlje in hodijo v nogavicah. Kapanje je poseben obred, saj se je potrebno najprej dobro zdrgniti s frotirko,

Sprejem v Tokiju

zelo mraz. Kurijo namreč le »gašperčka« sredi razreda. Učenci so zelo disciplinirani. Starejši nosijo temne uniforme. Spomnili so me na čase, ko sem bila sama osnovnošolka.

Zadnji večer smo plesali tradicionalni ples v krogu skupaj z domačini. Ves čas so bili z nami prostovoljci, ki so nas pozneje spremljali tudi na tekmovanja. Mladi Japonci se radi zabavajo in sklepajo poznanstva. Nove znance po svetu kasneje radi obišejo, saj zelo veliko potujejo.

Stkala so se prijateljstva, iz Takayame smo odšli z lepimi vtisi in spoznanjem, da so Japonci zelo prijazni ljudje.

Ob odhodu iz Takayame se je naša ekipa razdelila - tekači so šli v Hakubo, alpski smučarji pa v Shiga Kogen., saj so bila tekmovališča na različnih koncih v bližini Nagana.

Igre so potekale pod sloganom »Praznujmo skupaj«. Bile so pravi praznik druženja, zabave, prijateljstva, dobre volje, borbe, zmage in včasih tudi - premagovanja solz. Na igrah je sodelovalo 1800 tekmovalcev iz 83 držav.

Kulturni program v mestecu Takayama

Ker sem bila članica alpske ekipe, sem si lahko ogledala le alpske terene. Smučišča so prostrana, urejena, vlečnice sodobne, najlepše pa je, da ni nikakršnih vrst. Tudi sneg je nekako bolj »drsiljiv« kot pri nas. Vremenske razmere so bile sprva neugodne, snežilo je in bilo zelo mrzlo, kasneje pa se je vreme nekoliko uneslo. Dočakali smo dva jasna, sončna dneva s čudovitim razgledom na okoliške vrhove s prostranimi smučarskimi progami.

Naši tekmovalci so bili dobro pripravljene, saj smo pred odhodom poleg priprav znotraj šol in centrov izvedli tudi skupne tridnevne priprave ekipe v novembru in štiridnevne v januarju, na snegu. Priprave so potrebne predvsem zato, da se ekipa spozna in uglesi, saj tako dolgo potovanje za nekatere otroke, ki gredo prvič od staršev, ni ravno enostavno.

Zaključna slovesnost

Organizacija celotne prireditve je bila na visoki ravni, prireditev pa izredno medijsko odmevna.

Alpski smučarji so tekmovali v različnih disciplinah: smuku, veleslalomu in slalomu. Športniki se glede na smučarsko znanje delijo na »beginners« in »novice«, ki tekmujejo na zelo položnih in kratkih terenih, na strmejših in daljših progah pa »intermediate« in »advanced«. Tako so tekmovanja iz smuka, slaloma in velesloma istočasno potekala na treh progah.

Tekači so se pomerili v teku na različnih razdaljah in v štafeti.

Ekipa je prejela skupno kar 29 medalj, kar jo uvršča med prvih deset ekip z največjim številom medalj. Povedati je treba, da sta kar tri medalje prislužili dekleti iz naših krajev: Katja Pegan, ki trenira z Rajkom Brusom in Anja Pirjevec, ki trenira s Tanjo Princes.

Našim športnikom je medalje v veleslalomu podelil slovenski veleposlanik v Tokiu. Ves čas bivanja na Japonskem smo bili z njim in atašejem v kontaktu. Priredila sta nam sprejem in nas oskrbela s telefoni in feni. Njuna pomoč je bila veliko več kot zgolj službena dolžnost.

Geslo Specialne olimpiade je »Pustite mi zmagati, če pa ne morem zmagati, naj bom pogumen v svojem poizkusu«. Tekmovalci so bili pogumni, saj je težko nastopiti pred množico gledalcev, prevoziti progo brez napak in častno sprejeti zaslužen priznanje.

Na letališču so nas ob povratku pričakali prijatelji, ki so navijali za nas in bili ves čas v mislih z nami. Priredili so nam pristrčen sprejem.

Da smo se iger lahko udeležili, so nam s svojimi prispevki omogočili tudi sponzorji, ki se jim ob tej priložnosti še enkrat iskreno zahvaljujemo:

1. Rotary klub
2. Fructal d.d. - marketing
3. Nova KBM Ajdovščina
4. Lozej d.o.o
5. DUKA
6. Agroind Vipava
7. Mlinotest d.d.- marketing
8. Muri tisk

Slovenci v japonskih oblačilih

Tanja Princes

Ovire na poti

Učenci iz Centra za usposabljanje invalidnih otrok JPV Vipava naprošamo voznike, ki parkirajo svoje avtomobile na poti za invalide, naj tega ne počnejo več.

Tako parkiran avto predstavlja za nas nevarnost, ker moramo s svojim vozičkom zapeljati na cesto.

Hvala.

NOVICE S PODSTREŠJA

Tudi letošnje poletje smo imeli polne roke dela. V prostorih društva Razmetano podstrešje v Stari šoli še vedno uspešno nadaljujemo z razstavljanjem del domačih umetnikov.

Slikar Krištof Zupet in založnik g. Kotnik

Sredi julija, natančneje v soboto, 16.7.2005, je potekalo odprtje likovne razstave Franca Krištofa Zupeta in predstavitev avtorjeve monografije *Nevarna zjedrenost*. Monografijo je predstavil slikarjev brat prof. Janez Zupet, nekaj o nastajanju pa je povedal tudi sam založnik, g. Kotnik. Glasbeno je popestril večer Primož Trošt, povezovala pa ga je Lejla Irgl. Likovna dela si lahko še vedno ogledate.

Za vse ljubitelje potopisnih predavanj pa v začetku septembra, v soboto 3.9.2005 ob 21.00, pripravljamo predavanje o Afriki z gostjo Mojco Čuk. Predavanje z naslovom 100 dni Afrike se bo odvijalo v prijetnem okolju na Trgu Pavla Rušta. Predavateljica nam bo ob spremljavi diapozitivov govorila o aidsu, sirotah in ostalih aktualnih problemih, ki pestijo Črno celino.

Že naslednji vikend, v petek 9.9.2005, vas vabimo na odprtje razstave fotografij Deana Korena v prostorih našega društva.

Vabimo vas, da se nam pridružite!

Za pomoč in sodelovanje se vsem zahvaljujemo, še zlasti pa sponzorjem in donatorju Novi KBM.

G. Janez Zupet predstavlja bratovo slikarsko delo

*Pripravili mag. Lejla Irgl
in predsednica društva RP Maja Rehar*

Predstavitev knjige Dorice Makuc *Primorska dekleta v Nemčijo gredo*

Letošnje leto je v povezavi z grozotami 2. svetovne vojne prav posebno leto. Letos namreč mineva 60 let od konca 2. svetovne vojne, v kateri so bile udejanjene nekatere tako krute ideje, za katere še danes mnogi težko verjamemo, da so bile lahko sploh kdaj resnične. Pa vendar: letošnje leto prinaša v našo zavest spomin na grozovita dejstva v opomin, hkrati pa je to tudi leto spomina na že skoraj umrlo upanje, nasilno vzeto svobodo, preprosto srečo, pristno veselje in dolgo pričakovani mir mnogih.

Na milijone nedolžnih ljudi, žena in otrok je bilo nasilno odtrganih z domače zemlje in deportiranih njim neznano kam. Bili so to preprosti ljudje, ki so ljubili svoj narod in svojo domovino. Še posebej to velja za zavedne Primorce, podvržene popolni asimilaciji, nasilnemu uničevanju in zatiranju vsakršnega slovenskega javnega življenja. Njihove življenjske zgodbe, takšne in drugačne,

V stari šoli ob predstavitvi knjige Dorice Makuc "Primorska dekleta v Nemčijo gredo". Sedijo Polona Puc, avtorica Dorica Makuc, msgr. Oskar Simčič in Lejla Irgl.

primorske polpretekle zgodovine. Za glasbeno popestritev sta poskrbeli solopevka Lejla Irgl in korepetitorica Irena Freljih.

Kot njene prejšnje knjige *In gnojili boste nemško zemljo*, *Aleksandrinke* in *Sardinci* je tudi knjiga *Primorska dekleta v Nemčijo gredo* Dorice Makuc dokumentiran prikaz nedvomno enega najtežjih obdobjev v celotni dosedanji primorski zgodovini. Dokumentarnost potrjujejo različni viri; od ustnih pripovedi preživelih in njihovih sorodnikov, najdenih dragocenih dnevniških zapisov in dokumentov do bogatega slikovnega materiala. Knjiga je zasnovana polliterarno, saj avtorica smiselno povezuje, niza zgodbe različnih pripovedovalcev s svojimi razmišljanji in lastnimi doživetji. Sama zgodovinska komponenta knjige pa je potrjena s kronološkim potekom dogodkov od začetkov fašistične asimilacije in nasilja že po I. svet. vojni, prek italijanskih in nemških taborišč pa do osvoboditve in vrnitve domov ter današnjih spominov in odmevov ob 60-letnici osvoboditve.

Knjigo vsem tople priporočamo v branje.

Polona Puc

V spomin na 60. obletnico osvoboditve iz koncentracijskih taborišč in zaporov v II. svetovni vojni objavljamo pesem primorskih deklet ob odhodu vlaka v taborišča v Nemčijo. V celicah so jo tiho mrmrale tudi v tržaškem Coroneu in v drugih italijanskih taboriščih. Pesem se poje po napevu »Fantje primorski«.

PRIMORSKA DEKLETA V NEMČIJO GREDO

*Dekleta primorska v
Nemčijo gredo,
vriskajo in pojo,
srce je žalostno,
očka in mamica
za njimi jokajo.*

*Očka in mamica
prišla sta oba,
prinesla sta hčerki
paketa dva.
Zbogom, preljuba hči,
saj ne bo za večne dni,
moramo trpeti
za svobodo vsi.*

*Prišel bo dan,
ko iz Nemčije mi
bomo prihajali
z vseh strani,
takrat svoboda bo,
sovraga pa več ne bo,
živijo, oj, živijo,
Slovenija svobodna.*

Taboriščnice in interniranke so pele tudi, ko so se vračale iz zaporov domov, po večini peš, s kakšnim kamionom ali v železniških vagonih. Takrat so zapele:

OH, KAKO JE DOLGA, DOLGA POT

*Oh, kako je dolga, dolga pot
iz tujine daleč pa do doma,
ceste bele so tako,
sonce sije premočno
na to dolgo, dolgo pot.*

*Le postojte, bratje, sestre,
da spočije to
nemirno mi srce.*

Oh, kako je dolga, dolga pot ...

*Le pospeši urno korak,
saj pred nami
je še dosti truda, muk.*

Oh, kako je dolga, dolga pot ...

Obe pesmi je zapisala gospa Francka Nabergoj Meden iz Podgriča, taboriščnica v Auschwitzu in Ravensbrücku s številko 89039. Svobodo je dočkala 22.4.1945 v Wittenbergu. Ohranjen je dnevnik iz težkih časov njene mladosti.

VIPAVSKI TAMBURAŠI - KAVKA 2005

Kot že trikrat doslej so se Vipavski tamburaši pred koncertom počitnic odpeljali na Livške Ravne pri Kobaridu, kjer potekajo intenzivne vaje za mlade in malo mlajše tamburaše. Center občolskih dejavnosti Kavka je skoraj vsem dobro poznan.

Vsi so vedeli, da jih v naslednjih petih dneh čakajo dolge ure »trpljenja«, posebno se je tega »bala« mlajša skupina. Zaradi želje, da se mladinska skupina razširi, je mlajše čakala velika preizkušnja, saj so morali pokazati svoje sposobnosti pred napredovanjem v višji »rang«. Voditeljica Vlasta Lokar Lavrenčič se je čez poletje zelo potrudila in jim pripravila velik izbor skladb, od klasičnih, kot je Bacho, do modernih, na primer rock, in programskih skladb. Vaje so potekale v dopoldanskih, popoldanskih pa tudi v večernih urah s kombinacijo med individualnim delom in skupinskimi vajami. Poleg vaj za svoj instrument so starejše tamburašice pomagale mlajšim pri prebiranju not. Skupaj je bilo tako opravljenih za posameznika približno 35 ur intenzivnega dela. Ker so bili najmlajši pridni, so za konec napornih dni zaigrali nekaj skladb skupaj, kar jim je dalo še posebno spodbudo.

V soboto so delavni tabor obiskali tudi predstavniki društva in novoimenovani predsednik Marjan Prelec ter tamburaški prijatelj dr. Primož Krečič. V pozdrav so lahko slišali krstno izvedbo nekaterih skladb v izvedbi Vipavskih tamburašev.

Zadnji večer je minil bolj sproščeno, v duhu humorja. Pa naj postrežemo z eno od šal:

»Za konec pa naj povemo, da vsa slava in čast gre našim *ta velikim puncam*; Tini, Poloni, Meti, Neži, Meti. Če rabite avtograme, jih dobite...«

Tudi v letošnji sezoni bo na koncertih Vipavskih tamburašev polno novosti in še večje natančnosti. Vabljeni!

Tina Curk

10. SREČANJE STANOVALCEV DOMOV ZA STAREJŠE PRIMORSKE IN NOTRANJSKE

To srečanje je gostil Dom v Gradišču nad Prvačino, a seveda tam ni bilo prostora za vse povabljenozato smo se zbrali z vseh vetrov v Sport-Hit centru v Šempetru.

Iz vsakega doma je prispela delegacija ca. 20 članov. Pripeljali smo se s kombiji, avtobusi, minibusi, oboroženi seveda tudi z berglami, palicami in invalidskimi vozički.

Moto našega srečanja je bil: Uživajmo skupaj sadove naše jeseni. Za veselo razpoloženje je skrbel ansambel Nanos.

Najprej nas je z nastopom razveselil Ženski zbor kmečkih žena iz Dornberka. Sledili so pozdravni govori in čudovit nastop telovadcev iz Renč. Ne le lepe vaje, temveč tudi prave akrobatske točke mladih telovadcev. Nato smo se z raznimi točkami predstavili vsi navzoči domovi, a vmes je bilo še nekaj pevskih in plesnih točk. Predstavili so se s petjem, recitacijami in skeči.

Naš - ajdovski dom je predstavila Vipavka, Izolda Čehovin - gotovo jo poznate, saj je bila edina Izolda v Vipavi in je edina Izolda v domu, s prikupno pesmico, ki vam jo prilagam - in jo je zložila sama. Moja malenkost je nastopila s pesmico, ki jo je zložila oskrbovanka iz Zagreba pred več leti, in je bila že objavljena v VG.

Vse to je potekalo pri dobro obloženih mizah. No, ko se je končal program, so nam še postregli s kosilom. Po kosilu so bile na vrsti šaljive družabne igre in ples, saj smo pri plesu sodelovali vsi, tudi "vozičkarji". Pred koncem so razrezali velikansko torto - 50 kg težko in 1m visoko in 0.75m široko. Začela sta jo rezati najstarejši stanovalc in najstarejša stanovalka. Stanovalc je bil 95-letnik iz Sežane (ki je prej neutrudno plesal). Najstarejša stanovalka pa je bila naša Vipavka 93-letna Alojzija Marc, ki je že nekaj časa stanovalka našega Doma.

Vsega je enkrat konec, bodi cesar ali lonec, pa je bil tako konec tudi našega srečanja. Srečo smo imeli z vremenom - med samim srečanjem smo se šli lahko "prezračiti" pred dvorano (ojej, koliko so tam kadili), a ko smo se vračali, se je vлил tak dež, da smo komaj skočili s parkirišča do Doma. Kakšno pa je bilo vreme v nedeljo, veste sami. Pa en lep domski pozdrav od Nade, Izolde, Slavke pa tudi od ostalih Vipavcev in Nevipavcev.

*Smo zbrani v domu
Vipavci veseli,
uživamo vsi, smo vsi brez skrbi,
saj pridno osebje za nas skrbi.*

*Osebje medicine odnese vse bolečine,
nič glavobola, nič zobobola,
tudi trebušček ne boli, hi, hi, hi...*

*Fizioterapevtke so čudodelke,
ti obdelajo mišice, kosti,
da spet zdrav si.
Prijaviš se na olimpijado,
morda prislužiš si nagrado.*

*Delovna terapevtka, to je genij,
v glavi misli sto ima,
česar se loti,
z odliko, pridnostjo izpelje
to so naše želje.*

*Tu štab negovalk
dan na dan skrbi,
da vsi čisti, lepi smo mi.*

*Vesele perice
vedno so za vice,
črno je belo,
sprejeto veselo,
oprani smo vsi, vse lepo diši.*

*Naše čistilke, snažilke po tem slave,
da vse se sveti, blešči,
srečen v domu tudi za to si.*

*Dobra hrana-
to je važna stvar,
kuharice kuhajo
iz dneva v dan.
Enkrat dobro meni,
drugič dobro tebi,
pa smo vsi veseli.*

*Še uprava je taprava,
ena a, ker vse zna.
Dragi domek moj,
do smrti bom s teboj.*

*Če štorja šla vam je na jetra,
dajte ji, prosim, vetra,
če vam je bila všeč,
pa drugič še kaj več.*

Nada Kostanjevic

SREČANJE UPOKOJENCEV PRIMORSKE V VIPAVI

Nobeno drevo ne rodi brez cvetov in ne more cveteti in roditi brez korenin. Prav tako ne more nobena družba obstajati brez starejše generacije. Tega se še kako zavedamo upokojenci, zato si vedno prizadevamo za dobro medgeneracijsko sodelovanje.

Društvo upokojencev Vipava je eno najmlajših društev upokojencev v Sloveniji. Ustanovljeno je bilo februarja 2003. Z aktivnostjo in dejavnostmi, ki jih ima, se je dokazalo že ob raznih priložnostih. Združuje upokojence na območju občine Vipava, ki zajema 11 krajevnih skupnosti. V društvo je včlanjenih 600 upokojencev. Z dobrim programom, ki ga imamo, pridobivamo nove člane. Program je bogat in pester. Na prvem mestu je skrb za starejše, seveda v mejah možnosti in sposobnosti. Zato se na tem področju usposabljammo na raznih seminarjih in predavanjih. Imenovali smo svojega člana v komisijo za socialne zadeve v okviru Pokrajinske zveze. Zelo dejavni smo na športnem področju v vseh disciplinah, ki so zastopane na športnih igrah upokojencev. Organiziramo prijateljske turnirje in se udeležujemo vseh športnih tekmovanj in turnirjev, kjer dosegamo dobre rezultate.

Ker želimo, da bi aktivni upokojenci ostali čim dlje čvrsti in zdravi, gremo vsako prvo soboto v mesecu plavat in plesat v Izolo v naš hotel Delfin. Organiziramo eno- ali dvodnevne izlete z ogledi zgodovinskih in kulturnih znamenitosti.

Štirikrat letno pa pripravimo sedemdnevna letovanja v toplicah in na morju. Torej za vsakega nekaj. Sodelujemo z drugimi društvi. Zavedamo se, da s skupnimi močmi lahko naredimo več za kvaliteto življenja starejših. Na podlagi vsega naštetega nam je Pokrajinska zveza upokojencev za Severno Primorsko zaupala organizacijo srečanja upokojencev. Srečanje je bilo v soboto, 27. avgusta 2005 na vojaškem stadionu. Vipava je bila ta dan prav taka, kot je značilno zanjo- vetrovna.

A prav veter je bil tisti, ki nam je pomagal, da smo program pripeljali do konca. Razpihal je namreč temne in grozeče oblake, ki so se zbirali nad mestom in popoldne je celo posijalo sonce, da je prisrčno in veselo vzdušje kar naraščalo. Na prizorišču se je zbralo okrog 3000 upokojencev s cele Primorske. Prišli so tudi naši rojaki iz Trsta in Gorice ter upokojenci s Hrvaške. Po slovenski in evropski himni je vse upokojence, goste in nastopajoče pozdravil predsednik DU Vipava gospod Stane Jež. Pokrovitelj srečanja, župan občine Vipava, gospod Ivan Princes, se je v svojem pozdravnem nagovoru dotaknil tudi problematike zaposlovanja in upokojevanja ter socialne problematike. V imenu zamejskih upokojencev je spregovoril predsednik tržaških in goriških upokojencev gospod Emil Devetak. Slavnostni govornik, predsednik ZDUS-a, Vinko Gobec, je med drugim opozoril na spremembe in dopolnitve pokojninske zakonodaje ter o vprašanju dodatnega zavarovanja. V programu so sodelovali: Pihalna godba Vrhpolje-Vipava, ženski pevski zbor Večernica DU Ajdovščina, moški pevski zbor Fran Venturini od Domja, ljudske pevke z

Gradišča pri Vipavi, starejša folklorna skupina iz Vipave ter Vida, ki je predstavila Vipavo v verzih, ki jih je napisal Stanislav Bačar. Na koncu se je predsednik Pokrajinske zveze upokojencev za Severno Primorsko, gospod Aldo Ternovec, zahvalil organizatorju in vsem nastopajočim za dobro organizacijo in lep program. Za veselo druženje in razpoloženje je igral ansambel Hram do poznega popoldneva. S svojim prispevkom je pristrčno vodila in obogatila program gospa Nataša Nardin.

Tako lep in bogat program bi težko izpeljali brez pomoči mnogih. Zato se prav vsem, ki so kakorkoli pomagali pri organizaciji in izpeljavi srečanja upokojencev Primorske, lepo zahvaljujemo.

Vida Bajec, DU Vipava

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO VIPAVA

DELA NA GASILSKEM DOMU

V juliju se je zaključila prenova strehe na poslovni stavbi doma in zamenjava dotrajanih oken. Skoraj istočasno so potekala tudi pleskarska dela v stavbi.

Pri vseh teh delih so sodelovali tudi gasilci sami po svojih sposobnostih. Po končanih delih so s skupnimi močmi gasilski dom v čistilni akciji tudi počistili. S skupnimi močmi jim je uspelo dati gasilskemu domu novo oziroma prenovljeno podobo.

INTERVENCIJE

Gasilci PGD Vipava so posredovali v naslednjih primerih:

- požar osebnega avtomobila pri Mančah,
- požar slame v kasarni v Vipavi,
- intervencija ob zalitju prostorov na Glavnem trgu v Vipavi,
- požarna straža ob sumu podtaknjenega eksploziva na Glavnem trgu,
- požarna straža na občinskem vrtu,
- požarna straža pri ognjemetu na Vipavski trgatevi.

REDARSTVA IN DRUGE NALOGE

Ob 40-letnici Zavoda za usposabljanje invalidnih otrok in mladine Janka Premrla Vojka so vipavski gasilci priskočili na pomoč pri redarstvu.

Ob sveti maši na veliki šmaren v Logu so gasilci usmerjali avtomobile na mesta, namenjena parkiranju.

Redarji so bili tudi ob srečanju upokojencev v Vipavi konec avgusta.

Tudi začetek šolskega leta so naši gasilci stopili v akcijo in pomagali otrokom pri prehodu čez cesto pri osnovni šoli v Vipavi.

V okviru Vipavske trgateve so opravljali redarstvo pri kolesarski dirki na Nanos in čez cel vikend na glavnem prireditvenem prostoru in zaporah cest.

Letošnje poletje kljub deževju ni prizaneslo nekaterim krajem, ki imajo slabšo oskrbo z vodo in tako so gasilci kar nekajkrat na ta območja pripeljali vodo.

Sodelovali so tudi pri pripravah na Vipavsko trgatev, predvsem pri pripravi parkirnih mest in postavitvi odra in reklamnih plakatov. V soboto in nedeljo v zgodnjih jutranjih urah po prireditvi so temeljito očistili glavni prireditveni prostor.

TEČAJI, IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA GASILCEV

V vipavskem gasilskem domu je potekal tečaj za sodnike, predavatelja sta bila med drugimi tudi člana PGD Vipava Milan Marsetič in Alojz Peljhan.

Dva operativna člana društva sta se udeležila izobraževanja za radijske zveze na Colu. Članice pa so se udeležile posveta za članice v Dolah.

GASILSKA VESELICA

V nedeljo, 26.6.2005, se je pred gasilskim domom odvijala že tradicionalna gasilska veselica. Gasilci so pripravili bogat srečelov, kjer je bila vsaka srečka dobitna, glavna nagrada pa je bilo gorsko kolo. Ob živi glasbi ansambla Javor se je veselica razvila v pravem pomenu besede.

Kljub začetnemu slabemu vremenu, popoldan je namreč deževalo, je uspelo spraviti veselico »pod streho« z veliko udeležbo.

GASILSKA POROKA

Konec avgusta se je poročila članica gasilskega društva Sonja Puc, ki je zaslužna, da smo se članice po dolgih letih ponovno zbrale in vnesle v sicer moško društvo svežega vetra. Poleg tega pa je v društvu zadolžena za delo z mladino. Gasilci, ki so bili vedno ponosni na dolga leto edino aktivno gasilko, so ji na poročni dan pri lekarni v Vipavi pripravili popolno presenečenje. Napravili so ji gasilski špalir, kot se za poroko gasilke tudi spodobi.

POLETNI PIKNIK

Istega dne, 27.8.2005, se je zvečer odvijal tudi že tradicionalni poletni piknik. Na zelenici za gasilskim domom so se zbrali člani društva s svojimi družinami in spremljevalci. Vesel dogodek ob zaključku poletja se je odvijal v stilu ribjega piknika z dodatki golaža.

TEKMOVANJA

1. oktobra se bo v Vipavi odvijalo tekmovanje na ravni Gasilske zveze Zgornje Vipavske doline. Dopoldan je na sporedu tekmovanje pionirjev, pionirk in mladincev ter mladink. V popoldanskem času pa bodo na tekmovali prostor stopili malo starejši člani društev Zgornje Vipavske doline, sodelovali bodo namreč člani in članice A, člani in članice B ter veterani.

NOVI ČLANI

Vsi, ki bi se radi pridružili prostovoljnemu gasilskemu društvu iz Vipave, ste lepo vabljeni v gasilski dom, kjer vas bomo gasilci radi sprejeli medse.

OPERATIVNI ČLANI

Vsak petek ob 19h poteka v gasilskem domu usposabljanje operativnih članov, zato rej operativci kar brez strahu v gasilski dom!

Na pomoč!

Jana Puc

* * *

HUMANITARNI DAN CENTRA ZA USPOSABLJANJE SLOVENSKE VOJSKE VIPAVA

V petek, 2.9.2005, je potekal v Centru za usposabljanje slovenske vojske v Vipavi (v nadaljnjem besedilu Center) humanitarni dan. Pobuda za organizacijo tega dne je prišla iz Centra in pomeni nadgradnjo sodelovanja z Območnim združenjem Rdečega križa Ajdovščina.

Sodelovanje je bilo obujeno pred dvema letoma. Takratna krvodajalska akcija kandidatov na usposabljanju in zaposlenih Centra je pomenila začetek zelo dobrega in trdnega sodelovanja. V dveh letih smo tako organizirali skupaj s tokratno že 18 krvodajalskih akcij, večino na oddelku za transfuziologijo Bolnice Šempeter, nekaj pa na Zavodu za transfuzijsko medicino v Ljubljani. Tokratne terenske akcije se je udeležilo kar 105 zaposlenih, tako smo se močno približali 1000 krvodajalcem iz Centra v dveh letih. Do sedaj je bilo zbranih že skoraj 500 litrov krvi.

Poleg krvodajalske akcije pa so potekale tudi druge aktivnosti. S pomenom krvodajalstva in potekom odvzema smo seznanili tiste, ki se danes še niso odločili za darovanje krvi. Kandidati so imeli tudi možnost seznaniti se s postopkom vpisa v slovenski register darovalcev kostnega mozga. Ekipa centra za tipizacijo tkiv iz Zavoda za transfuzijo krvi je izvedla tri predavanja, na katerih so slušatelji dobili vse informacije o darovanju kostnega mozga, razčistili dileme in vprašanja, ki se porajajo. Slušatelji so lahko tudi podpisali izjavo in oddali vzorec krvi za preiskave. Za to se je odločilo 25 kandidatov Centra.

Med zaposlenimi je potekala tudi akcija zbiranja šolskih potrebščin, otroških oblačil in igrač, ki jih bo naše območno združenje Rdečega križa posredovalo otrokom družin, ki se soočajo s krizami. Na žalost je takih družin v zadnjem času vse več tudi pri nas. Z različnimi oblikami pomoči skušamo lajšati njihove stiske. V zadnjih počitniških dneh smo 32 družinam kupili komplet delovnih zvezkov in drugih šolskih potrebščin, dvema skupinama otrok pa smo omogočili brezplačno letovanje v Mladinskem zdravilišču in letovišču RKS na Debelem rtiču. Skupna vrednost pomoči, ki jo je OZRK Ajdovščina letos že nudilo, znaša že skoraj 3 milijone tolarjev.

V Centru so programi in sam način dela zelo intenzivni in naporni. Kljub temu pa se redno in radi odzivajo na pobude Rdečega križa, za kar se jim je osebno zahvalil tudi generalni sekretar RKS Srečko Zajc, ki je s svojim obiskom v Centru v Vipavi še povečal pomembnost dogodka.

VELIKO MLADIH NA KRVODAJALSKI AKCIJI V AJDOVŠČINI

S ponedeljkom se je zaključila redna krvodajalska akcija v Ajdovščini. Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina je po dvodnevni aprilski akciji organiziralo še tridnevno oktobrsko in s tem zaključilo terenske akcije za letošnje leto. Seveda pa ostajajo še mesečne akcije za oddelek za transfuziologijo šempeterske bolnišnice.

Z obiskom akcije smo zadovoljni, saj se je udeležilo 482 krvodajalcev, ki so darovali približno 250 litrov krvi. Posebej je potrebno pohvaliti dijake Srednje šole Venio Pilon Ajdovščina in Škofijske gimnazije iz Vipave, saj se jih je kar 65 prvič odločilo, da se pridružijo veliki družini humanih ljudi. Prav vzgoji mladih posvečamo na Rdečem križu veliko skrb, saj nam le tak pristop omogoča, da vrste krvodajalcev pomlajujemo. Kljub vsem družbenim spremembam in gospodarskim krizam nam to dobro uspeva.

Vse, ki ste bili v teh dneh morda zadržani, vabimo, da kri darujete na oddelku za transfuziologijo v Bolnišnici Šempeter, saj za potrebe zdravstva in zadostno preskrbo s krvjo v Sloveniji potrebujemo 400 krvodajalk in krvodajalcev na dan. Morda vas prav ta trenutek nekdo potrebuje: neznanec, prijatelj ali sorodnik...

*Maša Jež,
Območno združenje RK Ajdovščina*

VELIKO JE TAKIH, KI POTREBUJEJO POMOČ VELIKO NAS JE, KI LAHKO POMAGAMO

Oskrbovanje socialno ogroženih posameznikov, družin in posameznih skupin prebivalstva je eden izmed najpomembnejših programov Rdečega križa Slovenije, ki ga izvajajo območna združenja RK po vsej Sloveniji.

Območna združenja Rdečega križa Primorske so v prvih dveh tretjinah leta 2005 namenila že precejšnjo finančno pomoč ljudem, ki so se znašli v stiski. Razdelili so 17 ton pomoči v prehrabnih paketih in pralnemu prašku, v skupni vrednosti 8 milijonov tolarjev.

Poleg prošenj za materialno pomoč pa se povečujejo tudi prošnje za finančno pomoč. Letos so jih odobrili že 490 v skupnem znesku 4.5 milijona SIT.

Poleg tega so se takoj odzvali tudi na številne nesreče (potresi, požari), ki so svoj davek zahtevale tudi na Primorskem. Za odpravo posledic so prizadetim družinam zagotovili skupaj 13.5 milijona SIT.

Daje socialno ogroženim otrokom polepšan prvi šolski dan, so območna združenja pomagala preko 500 družinam pri nakupu šolskih potrebščin in v ta namen namenila preko 2,3 milijona SIT.

Posebno pozornost namenjajo tudi letovanju otrok, tako je letos brezplačno letovalo 227 primorskih otrok. S to pomočjo jim nudijo predvsem kreativno preživljanje prostega časa, redno in zdravo prehrano, strokovno usposobljeno vodstvo ter številne pritočasne dejavnosti in športne aktivnosti. Za to so namenili skoraj 14 milijonov SIT.

Skupen znesek pomoči, ki so jo namenila združenja Rdečega križa Primorske je preko 42 milijonov tolarjev, kar ni zanemarljiva številka.

Za uresničitev vseh teh programov pa je seveda neprecenljiv prispevek vseh posameznikov in podjetij, ki se vključujejo v akcije RK. V začetku oktobra se je začel jesenski del nacionalne akcije Nikoli sami, ki poteka pod sloganom: »Veliko je takih, ki potrebujejo pomoč. Veliko nas je, ki lahko pomagamo.«

Območna združenja RK Primorske

* * *

POMAGAJMO LAČNIM V NIGRU!

Pošlji SMS s ključno besedo

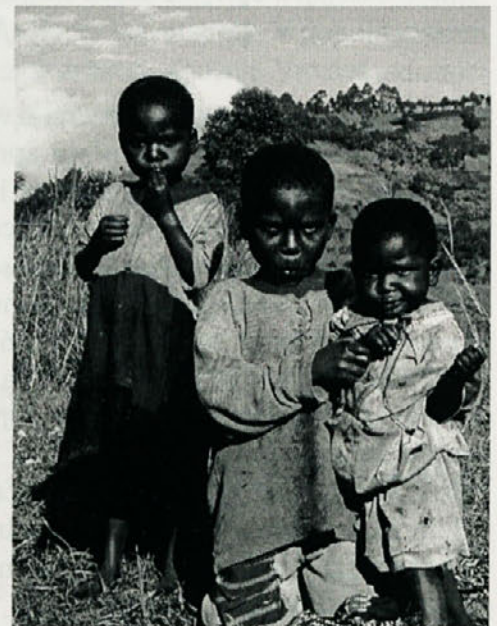
KARITAS na 1919

in daroval boš 230,00 sit za

LAČNE V NIGRU!

Donirajo lahko naročniki Mobitel GSM/UMTS
in Mobiuporabniki. Družba Mobitel se
odpoveduje vsem prihodkom iz naslova
tako poslani sporočil.

Podrobnosti: www.karitas.si

* * *

ČESTITKE NAŠI SARI

Ko uspejo v življenju tvoji otroci, si nanje ponosen, če pa kaj lepega dosežejo vnučki, se ti orosi oko in ti seže do srca.

Tako je prišla iz šole moja vnučka Sara in dejala: "Nona, gospa ravnateljica mi je čestitala na hodniku, jaz pa nisem vedela, zakaj. Potem mi je povedala, da so izbrali mojo risbo izmed 83 osnutkov, katere smo risali lani novembra na temo EUROPA 2006 - Integracija priseljencev. Sodelovalo je 48 osnovnih šol po Sloveniji in pravijo, da je bil izbor kar težak."

Sara s svojim ljubljencem

Tudi na znamki ni šlo brez muc

In še preden mi je Sara povedala, kakšen motiv je narisala, sem bila prepričana, da so kakšne živali, ker jih ima tako rada. In res bodo njene mucke na znamki potovale po Evropi in nas prepričevale, da barva ljudi in narodnost nista pomembna.

Sara, vsi, ki te imamo radi, ti čestitamo in naj te tvoja pridnost še kdaj preseneti. Čestitke tudi tvojemu mentorju Branetu Jazbarju.

Tvoja nona Dragica

ZA DOM IN DRUŽINO

ALI JE DANES DRUŽINA ŠE LAHKO GNEZDO SREČE?

»Pripravite vendar dovolj prostora v vašem sožitju, da med vami zaplešejo vetrovi neba!«
(Gibran, PREROK)

Pred kratkim se je oglasil žalosten glas po telefonu: »Oh saj nima smisla! Ne morem več. Tako ne morem več!«

Čudovito žensko, ki me je klicala, poznam že od otroštva. Po izobrazbi ji ne sežem niti do gležnjev, po pronicljivosti manj kot do kolen, po optimizmu pa bi jo včasih premagala. Bila sem zadovoljna, da je klicala v trenutku »zatišja«, ko sem lahko njeno bridko izpoved poslušala do konca. Zakon

dveh čudovitih ljudi. Premoreta vse, kar bi želela za koga, ki ga najbolj ljubim. Toda otrok ni. Zgubljata se v opajanju z delom, brodita po neskončnih vozlih znanosti, se razdajata in se iščeta, sta do skrajnosti spoštljiva in potrpežljiva do vseh, ki so –družina.

Na koncu bridke izpovedi, sem jo začudeno vprašala:« Zakaj praviš, da nista družina? Mar tako v resnici misliš?»

Pred mano se je razprostrla vsa tragika parov brez otrok in pomislila sem, če starši znamo biti dovolj hvaležni za dar življenja. Vedno znova trdim, da sta družina najprej mož in žena. Temeljni kamen, od Boga ustvarjen in v njegovi misli porojen. Kadarkoli sem bila povabljen, da spregovorim družinam, sem v pripravo in svojo molitev vključila tudi tiste, ki jim ni bilo dano, da bi kdaj spoznali blagoslov in radost ob novem kriku življenja.

Mož in žena. Vsaka sreča in toplina med njima porojena, je skrivnostna vitica, ki spleta prvo gnezdo za morebitno novo življenje. Vsak nadaljnji poganjek, je odrekanje in darovanje, je pa tudi čudovito doživetje. Če je družina blagoslovljena z otroci je ljubezen očeta in matere porok, da jim bo vsaj začetek, presunljivo skrivnostnega prehajanja iz Božje misli v zemeljski krog, lažji, topel in prijeten. Od takrat, ko sem sama vztrepetala ob čudoviti novici, da bom postala mati in sem komaj pričakala večer, ko sem to smela zaupati svojemu možu, se priklanam Modrosti, ki si je nadaljevanje življenja na našem planetu zamislila preko ljubezni in pripadnosti. Z vso močjo volje skušam odmisлити, kaj vse se je na tem svetu spremenilo od takrat, ko sem v moževem objemu ganjeno zašepetala, da bova postala oče in mati. Naj zveni še tako romantično in za današnji čas neuporabno: Bilo je skrivnostno in močno. In ko je zdravnik položil po prvem porodu slabotno telesce, tako izmučeno od prihajanja, na moje prsi, sem preprosto mislila, da se je nebo nad mano odprlo, razklalo na dvoje in sprejelo novorojenca v objem same svetlobe, mene pa v posvečeni prostor, kjer sem se vsa radostna zavedla, da smem biti –mati.

Kmalu sem spoznala, da je naša mala družinica postala, najvažnejša »organizacija« na svetu.

Zaupano ji je bilo življenje samo in vsa odkritja, ki jih to čudovito dejstvo prinaša s sabo.

Oh, saj ni samo mokra ritka in hranjenje, pa urniki in nočno zburjanje! Je odgovornost, ki jo prevzameš nase za ves človeški rod! Majceno bitje prinaša s sabo neizmerne možnosti in bogastva. Od mame in očeta je odvisno, če bosta to krhko rastlinico utrdila, zalivala, negovala, predvsem pa neskončno ljubila, da se bo sploh ukoreninila. Potrebno bo še neskončnega dela, da bodo postale korenine dovolj močne, da se bo drevesce razvilo, v samostojno rastlino, ko bomo lahko odstranili oporo (očka in mamo), in bo stegnilo sproščeno svoje veje proti soncu, zacvetelo v vsej svoji lepoti, in rodilo nov sad.....

ali pa klavrno propadlo.....

Neskončne razprave sem v zadnjih letih poslušala o tem, kako drago, odgovorno in naporno je imeti otroke. Tudi o tem, kako se je skoraj brezmiselno združiti v tako obvezno stvar, kakor je zakon. Itak« gre v naši mladi domovini vsak tretji zakon narazen in konec koncev so s tem samo še stroški...«

Zakaj za Božjo voljo nekdo na ves glas ne zakriči resnice, da smo vso globoko srečo otroštva posrkali iz svojih revnih, še zdaleč ne idealnih družin, da smo lepoto mladosti srkali iz dejstva, da si sposoben ljubiti in da si ljubljen in da vso radost zrelih let napajamo ob videnju brstenja svojih otrok in ob neskončni sreči, ko iz« življenja, ki je pognalo iz našega življenja brsti novo življenje« (Dalaja)...

Ker sem moža zgubila zelo zgodaj, se je življenje naslonilo na otroke. Zavedala sem se, da niso nič manj prikrajšani kakor jaz. Bila pa sem blagoslovljena s čudovitim družabništvom otrok, ki ga morda mnogim staršem ne bo dano nikoli okusiti. Otroci so postali v marsičem moji učitelji in zagotovo, po nekaterih napakah, ki sem jih sama in neizkušena delala, moje najbolj jasno ogledalo zavesti in odločitev.

Zdaj sem, v neizmerno radost, že babica. Vedno bolj sem prepričana, da v vsej grozi brezsmislov, in grdih stvari, ki se dogajajo na žalost že tudi v naših vaseh in ne samo v večjih mestih, še vedno preveč govorimo o težavah starševstva, o brezizhodnosti, o izrazito nenaklonjenem času za rojevanje in vzgojo novega življenja. Kako malo je ljudi, ki bi izpovedali tudi neskončno srečo, ki jo doživiš, ko priviješ k sebi novo življenje, ko se otrok prvič zazre vate s pobliskom zavesti in v njegovih očeh

odkriješ, da te je prepoznal, ko se kljub najljubši vzgojiteljici, z otožnostjo ozira za mamo in očetom.... Vam je v življenju uspelo zgraditi družinsko gnezdo? Nikar se ne obremenjujte, če je popolno ali v očeh ljudi pravo skrupcalo! Če ste vanj vložili najboljše kar je v vas, če ste ga prepletli z močno vezjo ljubezni, bo zagotovo zdržalo tudi kakšno vipavsko burjo! Nikar se ne bojte, da ste gradili zaman! Vsaka kaplja ljubezni je v Božjem srcu pravo jezero, ki se razliva na vaše in druge otroke. Če pa vama v gnezdo svoje skupnosti ni bilo dano položiti novega zaroda, še zdaleč ni vaše življenje prazno. Energija, tako trdijo fiziki, je neuničljiva! Energija ljubezni, prave in pristne, pa čeprav včasih malce nerodno izražene, je zagotovo pretvorjena v neskončno svetlobo in srečo za ves ta naš zmedeni čas! Bolj kot nas Zemlja opozarja, da smo njeno energijo brezvestno in nepremišljeno trošili in se nam narava užaljeno upira, bolj bomo čutili neusahljivo človekovo potrebo po zavarovanosti in toplini, ki jo prinaša, še tako skromno družinsko gnezdo! Kje, če ne v družini, naj se naši otroci naučijo, kako je, ko se smeš zateči v varni objem, biti nesebičen, razumeti, da tudi drugi tebe rabijo, da moraš biti iskren in pošten, da zmoreš deliti košček kruha in ima ta zaradi tega poseben okus, da boš nekoč moral preseči rob varnega gnezda in odgovorno graditi naprej, graditi, morda drugačno, toda še vedno toplo in varno, z ljubeznijo utrjeno, družinsko gnezdo...

Jožica Pizzoni

ISKRICE

Življenje naj ne bo roman, ki so nam ga dali, temveč roman, ki ga sami pišemo.

Ni sirota, kdor je izgubil očeta in mater, ampak kdor ni ljubil.

Lepo je, če ljudje živimo v zavetju drug drugega.

Ljubezen ne deli le z lačnim jed in z nagim obleko, ponuja tudi razumevanje, čas in podporo, odpira vrata iz zatoholosti, ponuja roko sprave, odganja strahove, prižiga zvezde v temino. (Betka Vrbovšek)

Ljubezen je vedno nekoliko slepa - za napake drugih. (Phil Bosmans)

Zlahka smo pripravljene sami sebe grajati, pod pogojem, da se s tem nihče ne strinja. (Marie von Ebner-Eschenbach)

Da vse mine, vemo že v mladosti. Da pa vse tako hitro mine, izkusimo šele v starosti. (Marie von Ebner-Eschenbach)

Delo lahko postane malik in obvladuje vse dni v tednu, tudi soboto in nedeljo. Tedaj ni več časa za ženo in otroke, kaj šele za kakšno kulturno dejavnost. (Bogdan Dolenc)

Pred vsakim človeškim rojstvom bi se morali globoko prikloniti, ga sprejeti z velikim spoštovanjem in še z večjim veseljem in hvaležnostjo. (Janez Zupet)

Zame ti ni treba biti popoln. Imej rad ljudi, takšne kot so: drugačnih namreč ni. (Phil Bosmans)

VAŠ VRTIČEK

Jesen - kako čudovit letni čas. Narava je polna razkošnih in žlahtnih barv vseh odtenkov zlata in škrlata. To je čas, ko nam narava nakloni obilen pridelek in še zadnje sprehode v toploti jesenskega sonca. Jeseni so shrambe in kleti polne, vrtovi, sadovnjaki in vinogradi pa prazni. Človek je poln hvaležnosti za podarjene dobrine...

V tem času imamo gospodinje polno dela s pravilom pridelanih dobrin. Morda razmišljamo, kateri način shranjevanja je bolj zdrav in kako se ohrani čimveč vitaminov. Vsekakor je najbolj

zdrava surova hrana, vendar, če hrano pridelujemo na naraven način brez pesticidov, je manj obstojna, zato jo zamrzujemo, sušimo in vlagamo.

Zelenjavo, ki jo nameravamo shraniti v kletih, moramo pobirati v suhem vremenu in je ne smemo prati. Hranimo jo v temnih kletih pri temperaturi od 1°C do 5°C pri zračni vlagi od 75-90%. Na tak način shranjujemo vse korenovke, kot so: krompir, korenje, rdeča pesa, repa, črna redkev, koleraba itd. Korenje, rdečo peso in redkev lahko zasujemo z vlažno mivko. Krompir ohrani kakovost, dokler ne kali, zato je dobro, da ga enkrat na teden premešamo, da premaknemo gomolje v njihovi legi.

Zelje in repo najbolje spravimo, če ju kisamo. Predvsem kislo zelje je zelo zdravo, saj vsakodnevno uživanje surovega kislega zelja preprečuje mnoge bolezni, med drugim tudi raka.

Peteršilj in korenje lahko po receptu naših babic pripravimo kot dodatek za različne juhe, mineštre in omake. Korenček zrežemo na drobne rezine in tri minute kuhamo. Peteršilj očistimo, operemo in osušenega drobno narežemo. V kozarec za vlaganje izmenično nalagamo plast peteršilja in plast korenja. Vsako plast (1-2 cm) potlačimo in posolimo. Vse to zalijemo z olivnim ali rastlinskim oljem in dobro zapremo.

Naj vam zaupam enostaven in meni najljubši recept za spravilo rdeče pese. Peso skuhamo skoraj do mehkega, jo olupimo in narežemo na rezine. Narezano naložimo v vrečke in zamrznemo. Za uporabo odtajamo in okisamo.

Na tak in drugačen način si višek zelenjave, ki jo s skrbnostjo pridelamo na naših vrtovih, shranimo za mrzle zimske dni, ko na vrtu ni sveže zelenjave.

V mesecu novembru je čas, da na izpraznjene okrasne gredice posadite tulipane, narcise, žafrane in druge spomladi cvetoče čebulnice. V tem obdobju je tudi najugodnejši čas za sajenje in presajanje vrtnic in drugih okrasnih rastlin. Navadno listopadne grmovnice sadimo po prvi slani, ko rastlinam odpade listje. Iglavce pa lahko sadimo do decembra oziroma do prve zmrzali. V času, ko se narava pripravlja na počitek, lahko preuredimo ali na novo posadimo okrasni vrt. Pri nakupu rastlin moramo paziti, da so rastline po velikosti, zahtevnosti in strukturi primerne za naš vrt. Navadno ob robu nasadimo manjše cvetoče trajnice, v ozadju pa večje grmovnice ali drevesa. Pri oblikovanju vrta ne smemo pozabiti na zimzelene rastline, ki lepo poudarijo cvetoče trajnice in vrtnice. Seveda se moramo pri saditvi prilagajati legi in velikosti našega okrasnega vrta.

Konec oktobra ali v začetku decembra - glede na vremenske razmere - začnemo pripravljati posodovke in balkonske rastline na prezimitev. Zelo je pomembno, da rastline, ki jih nameravamo prezimiti, spravimo v suhem vremenu. Tako je manj nevarnosti, da obolijo za plesnijo, gnilobo ali katero od virusnih obolenj. Prostor za prezimovanje naj bo suh, zračen in svetel. Ob lepem vremenu ga je dobro prezračiti. Rastline zalivamo enkrat na štirinajst dni, sproti obiramo ovnele liste in cvetove in jih enkrat na mesec poškopimo s čajnim pripravkom (glej VG št. 71).

Na zelenjavnem vrtu naj bo v jesenskem času čimveč površine zasejane z zimsko zelenjavo. Gredice lahko posejemo tudi z rastlinami za zeleno gnojenje, kot so ogrščica in enoletne detelje. Omenjene rastline so zeleno gnojilo, hkrati pa nam rahljajo zemljo. V primeru, da so grede prazne, nanje nasujemo kompost in ga pokrijemo z vejami. Palice, mreže in razne druge opore na vrtu očistimo in pospravimo, da jih lahko uporabimo tudi naslednje leto. Ostanke posušenih rastlin lahko zrežemo in spravimo na kompost.

Veliko dela nas čaka v jesenskem času, sledil pa bo zimski počitek. Ob tem, ko skrbimo za okolico naših domov in lepoto kraja, kjer živimo, pa ne pozabimo nase. Želim vam, da bi kljub vsem obveznostim našli čas za sprehode skozi živobarvno jesen in si nabrali moči za dolge zimske večere v krogu svojih najdražjih. Tudi to ima svojevrsten čar!

Marija Bajec

ZA RAZVEDRILO

KRIŽANKA

	BARBARA VRČON	PRODAJA-LEC RIB, RIBIČ, (GASTARLO).	SLEPIČ, TUDI DODATEK H KNJIGI	KRADLJIVEC, ZMIKAVT	PISEC UVODNIKOV	TOČILNA MIZA
VIPAVSKI LIKOVNI UMETNIK, LUCIJAN						
NAŠ KRAJ						
SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	GRADBENI MATERIAL SEV. ITALIJ. VELETOK					
PRAVLJČNI LIK, PETER ...				DUŠAN KRAPEŽ DAVNA DRŽAVA V MEZOPOTAMIJI		
VISOKO ODLI-KOVANJE						KRAJ JZ OD MARIBORA
	VRSTA MODERNEGA PLESA	SODOBNIK KELTOV BOG VETROV V OK. MITOLOG.				
DVOROČNA SEKIRA						
VIPAVSKI ZOBO-ZDRAVNIK, MARKO						
KEMIJSKI ZNAK ZA ALUMINIJ				KEMIJSKI ZNAK ZA RENUJ		

Rešitev iz 73. številke VG:

Vodoravno: potešitev, ica, otopelost, dur, logos, Ra, trio, krasta, Orion, Ni, Ivkov, JJ, Anton Štrancar, orada, altana, ol, SV, NN, KK, rog, Aragonka, garje, utrip, milost, TO, Ero, univerzal, led, JJJ, tožnik, MR, OA, rig, tetra, mojra, bil, Don Juan, metan, IZ, Andora, ave, anilin, trinom, Marij Osana, JO, Akis, Seča, iks, tast, TL, pat.

Navpično: polkna, Mujo, diamat, otorinologinja, oznaka, toga, TR, galij, MN, iris, epos, OAS, rov, rojalist, šestindvajseti junij, IL, avša, retrogradnost, tor, KT, Na, ZŽ, ano, sel, ESA, orangutan, rtač, VT, oval, otolit, Marna, TR, NT, NR, Kebe, IA, Idrijca, Kiel, Titan, IP, CUIO Janka Premrla Vojka, Aron, rak, Odra, nemost.

PISALI SO NAM

Martin Silvester, Ljubljana

Prejel sem VG: Hvala vam. Razveselili ste me, spet je vsebinsko zelo bogat, raznovrsten, lepo urejen - vreden branja. Tudi sodelavcev je več, posebno mladih na različnih področjih. Veliko uspeha pri nadaljnjem odgovornem delu.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 15.7.2005 DO 15.10.2005

Vida Bajec	Gradišče	2.000 SIT
Majda Clemenž	Ljubljana	2.000 SIT
Štefan Furlan	Francija	5.000 SIT
Vida Jamšček	Nova Gorica	5.000 SIT
Anica Koren	Francija	20 EUR = 4.777 SIT
Ignac Kosmač	Ajdovščina	3.000 SIT
Dorica Makuc	Gorica	3.000 SIT
Marija in David Nabergoj	Ajdovščina	5.000 SIT
NN	Ljubljana	5.000 SIT
Ana Pegan	Grabrijanova	5.000 SIT
Marta Prokopovič	Ljubljana	2.000 SIT
Bernard Ivan Rehar	Francija	20 EUR = 4.777 SIT
Lejla Rehar Sancin	Trst	5.000 SIT
Karmen Rener	Slap	2.000 SIT
Bruno Sever	Branik	3.000 SIT
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 SIT
Romana Štanfel	Podsabotin	10.000 SIT
Štefka Torkar	Francija	20 EUR = 4.777 SIT
Margerita Tratnik	Beblerjeva 37	1.250 SIT
Bogdan Vidmar	Vipava	5.000 SIT
		<hr/>
Skupaj		78.581 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR *KS Vipava* 01336-6450860755
s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
OKTOBER 2005
700 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Boris Ličen in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Marija Čipič Rehar, Meta Petrič, Bogdan Vidmar, Jurij Rosa, Marija Černigoj, Vida Babič, Laura Nusdorfer, Tadej Fabčič, Matjaž Trošt, Maja Dakskobler, Slavko Rebec, Nika Volk in Klemen Maučec, Andreja Gregorič, Natalija Budin, Mateja Ličen, Irena Krapš Vodopivec, Jernej Naglost, Andrej Naglost, Alenka Nusdorfer Bizjak, Anja Ličen, Nana Kodelja, Marija Nabergoj, Erna Žgur Černigoj, Tanja Princes, Lejla Irgl in Maja Rehar, Polona Puc, Nada Kostanjevič, Vid Bajec, Jana Puc, Maša Jež, Dragica Kranjc, Jožica Pizzoni, Marija Bajec

VSEBINA

Vipavska trgatev 2005	stran 1
<i>Iz naše preteklosti</i>	
Priključitev Primorske k Jugoslaviji	stran 3
Ob 60-letnici osvoboditve taboriščnikov v II. svetovni vojni	stran 4
Janez Pave II. je sveta brata Cirila in Metoda razglasil za sozavetnika Evrope	stran 9
<i>Predstavljamo vam</i>	
Pesnik Fran Žgur - vipavski slavček (2. del)	stran 13
<i>Iz naše KS</i>	
Iz dela KS Vipava	stran 16
<i>Iz naše občine</i>	
Iz dela občine Vipava	stran 16
<i>Novo v Vipavi</i>	
Cvetličarna Tadej - tradicija nas veže	stran 18
Frizerski salon Laura	stran 18
Nova zobozdravstvena ambulanta	stran 19
Konzorcij zelen	stran 19
<i>Iz ustanov in društev</i>	
<i>Iz ŠGV</i>	
Veseloigra Forešt	stran 20
Zahvala	stran 21
Krst fazanarije	stran 21
Večno mesto številka dve	stran 21
Prvi športni dan 2005/2006	stran 22
Delovni tabor v Banja Luki 2005	stran 25
Pohod iz Vipave v Pregaro	stran 27
<i>Iz OŠ</i>	
Začetek šolskega leta 2005/06	stran 30
Pikin festival	stran 31
Nov kamenček v mozaiku ustvarjanja	stran 32
<i>Iz CUIO</i>	
Srečanje z nekdanjimi gojenci in upokojenimi sodelavci Centra	stran 34
Model čezmejnega kulturnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo	stran 35
Kronika šole smučanja	stran 37
Svetovne zimske igre specialne olimpiade, Nagano, Japonska	stran 38
<i>Iz društev</i>	
Novice s podstrešja	stran 41
Predstavitve knjige Dorice Makuc <i>Primorska dekleta v Nemčijo gredo</i>	stran 41
Vipavski tamburaši - Kavka 2005	stran 43
10. srečanje stanovalcev domov za starejše Primorske in Notranjske	stran 44
Srečanje upokojencev Primorske v Vipavi	stran 45
Prostovoljno gasilsko društvo Vipava	stran 46
Humanitarni dan Centra za usposabljanje slovenske vojske Vipava	stran 49
Veliko mladih na krvodajalski akciji v Ajdovščini	stran 49
Veliko je takih, ki potrebujejo pomoč, veliko nas je, ki lahko pomagamo	stran 50
Čestitke naši Sari	stran 51
<i>Za dom in družino</i>	
Ali je danes družina še lahko gnezdo sreče?	stran 51
Iskrice	stran 53
Vaš vrtiček	stran 53
<i>Za razvedrilo</i>	stran 55
<i>Pisali so nam</i>	stran 55

Ajdovščina

SP 0

VIPAUSKI

2005

352.9(497.4 Vipava)

0091230,74

LEONČEVA KNJIZNICA

COBISS

Utrinki z Vipavske trgateve 2005